FOTOGRAFIE MAGAZINE

Pf

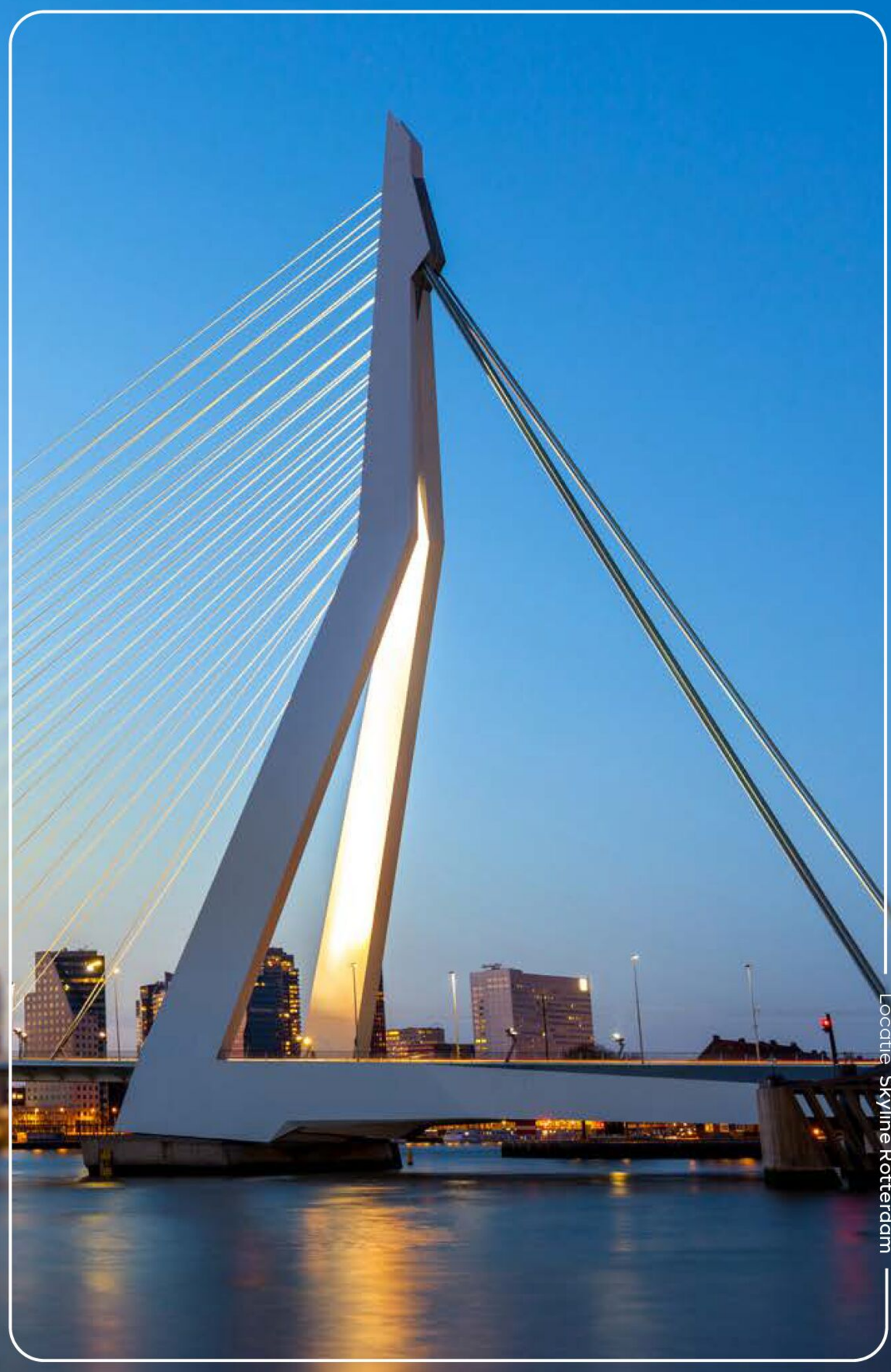
#3
2026

SO'26 Selection World Press Photo

verwondering, getuigenis en bespiegeling

€ 9,99 BP
00326
8 710206 249463

Locatie Skyline Rotterdam

Ontdek de mooiste fotolocaties in de Benelux

Verken de **adembenemende fotolocaties** van de Benelux, van **bekende hotspots** tot **verborgen pareltjes**. We zijn constant onderweg om deze locaties te bezoeken en te beoordelen, zodat jij als fotograaf geïnspireerd raakt door plekken die je niet mag missen. Ontdek de topfotolocaties van de Benelux en **ga eropuit.** Bekijk inspirerende video's waarin we elke locatie tot in detail uitlichten.

Scan de QR-code of ga naar cameranu.nl/pinned

cameranu

© Michael Rhebergen

14

© Ruben Lundgren

20

© Erik Hijweege

40

© Colin Delfosse

50

PORTFOLIO

14 **Michael Rhebergen**
De veranderlijke relatie tussen het klimaat en de mens

20 **Ruben Lundgren**
Het medium in al z'n rijkdom gefileerd

40 **Erik Hijweege**
Ontdekkingsreiziger in sublieme natuur

50 **Colin Delfosse**
Koloniale roofkunst moet retour

60 **Karijn Kakebeeke**
Thuis voelen in Amsterdam Nieuw-West

FOTOCULTUUR

26 **SO AWARDS 2026**
De persoonlijke binnenwereld is hoofdthema

64 **TIPA AWARDS 2026**
Innovatie en verfijning

74 **WORLD PRESS PHOTO 2026**
De intieme dimensie van de menselijke ervaring

COLUMNS

13 **Snelcursus**
De jubelknop en supermarktwijn

35 **De Fotosector**
Fotografie als breed cultureel fenomeen

57 **Wereldbeeld**
Belonging als het overkoepelende thema

RUBRIEKEN

38 **De urgentie**
In het volle licht

46 **Fotoserie**
De werkelijkheid is mijn startpunt

58 **Fotoarchieven**
De fotocollectie van Universiteit Leiden

48 **Dupho fotograaf**
De luxe om te kunnen kiezen

70 **Techniek in praktijk**
De welkome imperfecties van de edele procedés

72 **Beeldbewerking**
Firefly in Lightroom: meer mogelijkheden, mag het ook?

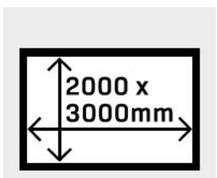

© Marcus Bredt - Galerie team K, Lübeck

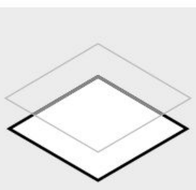

VOOR ELK AFBEELDING HET PERFECTE FRAME IN PROFESSIONELE KWALITEIT

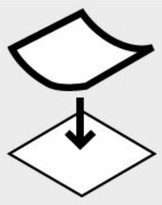
Magnetische lijsten, net zo veelzijdig als uw foto's.
Kleur, glas en formaat volledig naar wens samen te stellen.
Comfortabel vanaf de voorkant inlijsten – zonder omdraaien of lastige klemmen.

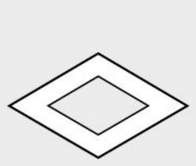
Tot op de millimeter nauwkeurig vervaardigd – tot 2 × 3 meter groot.

Ontspiegeld museumglas voor de meest briljante kleurweergave.

Voor prints op papier of verlijmd op plaat.

Passepartouts exact op maat.

HALBE®

Persoonlijk advies. Op maat gemaakt.
Snel geleverd.

halbe.de/en/photo-art

Verwondering, getuigenis en bespiegeling

Fotografie begint vaak met verwondering. Met een blik die blijft haken aan wat anderen misschien voorbijlopen. De fotograaf kijkt niet alleen om vast te leggen, maar ook om de wereld te begrijpen. In het intensieve kijken schuilt een vorm van onderzoek: naar de werkelijkheid, naar de ander, naar de tijd waarin we leven en naar de positie die wij daarin innemen.

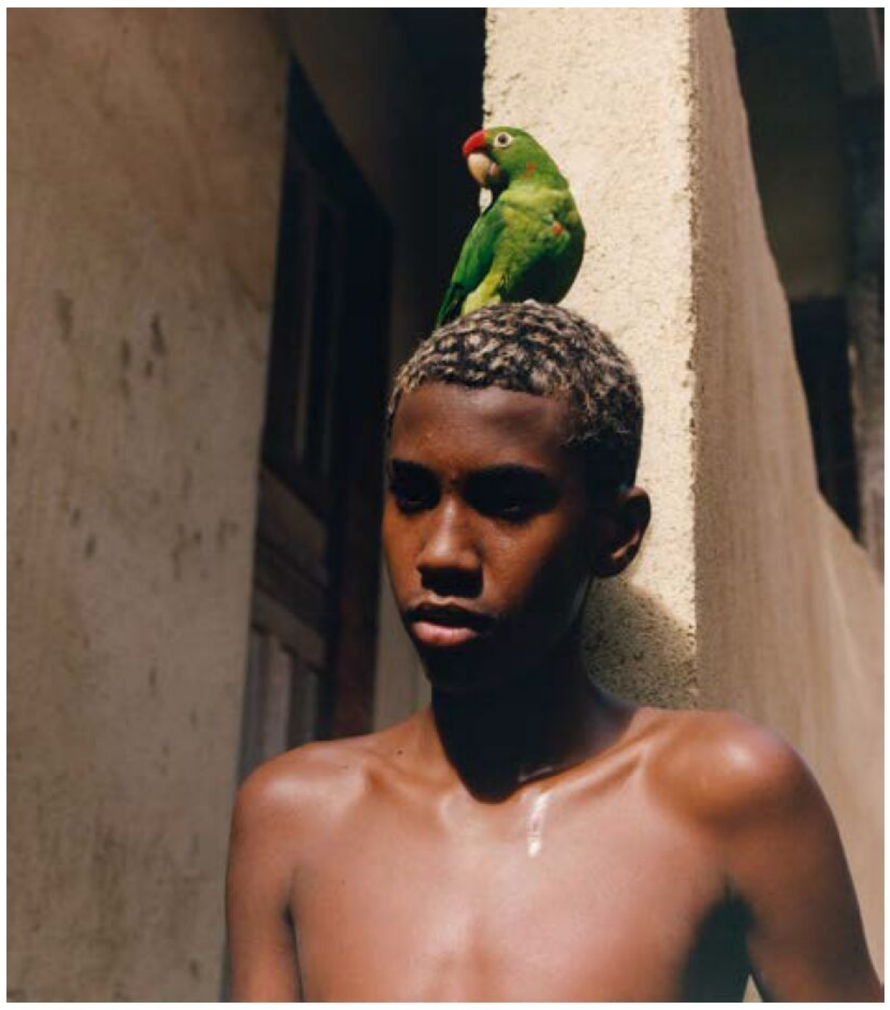
Elke foto is daarmee een getuigenis, niet alleen van de wereld als een abstractie, maar van wie we zijn als mensen. Fotojournalisten brengen ons dichter bij situaties die ver weg lijken, maar die ons wel degelijk aangaan. Hun beelden informeren ons, confronteren ons en herinneren ons eraan dat de wereld niet alleen bestaat uit wat we zelf dagelijks meemaken. Maar fotografie is ook een uitnodiging tot filosofische reflectie over het leven en onze leefomgeving. Fotografen zijn altijd op zoek naar de antwoorden op mysteries en zij uiten dat in beelden die ons tot nadenken aanzetten. Verwondering, getuigenis en bespiegeling vormen samen de kern van fotografie als een manier van intensief kijken.

Michael Rhebergen onderzoekt hoe klimaatverandering, tijd en menselijke ingrepen samenkomen in nieuwe visuele vormen. Erik Hijweege kijkt als een ontdekkingsreiziger naar de ontzagwekkende natuur, die hij vastlegt met oude camera's. Ruben Lundgren maakte verschillende conceptuele series en journalistieke reportages in China, waar hij jarenlang woonde. De Belgische fotograaf Colin Delfosse onderzocht de precaire positie van de koloniale kunstschatten uit Congo, die weer terug zouden moeten. Karijn Kakebeeke keek als antropoloog naar haar woonplek Amsterdam Nieuw-West en onderzocht de samenleving met vele nationaliteiten.

We waren nog net op tijd om de uitslag van de SO'26 Selection van DuPho bekend te maken. We tonen de 15 winnaars van deze jaarlijkse prijs die de unieke identiteit van de fotograaf beloont.

De World Press Photo kende dit jaar weer prijzen toe aan de regionale winnaars. De directeur, Joumana El Zein Khoury, roemt de deelnemende fotografen en vertelt dat er schoonheid schuilt in het besef dat de foto's niet alleen ellende laten zien, maar ook hoop geven. "Foto's zijn geen bewijs. Ze zijn getuigenis." En dat brengt licht. Fotografische ideeën verzin je in je hoofd; kijken doe je met je ogen, maar de foto's moeten gemaakt worden met de camera en de daarbij behorende lenzen. Jaarlijks reikt TIPA, waarvan *Pf* al sinds jaar en dag lid is, wederom awards uit aan de beste apparatuur, waarvan wij een selectie voor de professionele fotograaf tonen. □

Ton Hendriks, hoofdredacteur Pf

Coverfoto: © Jermain Cikic

De cover is van Jermain Cikic, een van de winnaars van de SO'26 Selection. De foto komt uit zijn serie *77 Project*. Hij schrijft zelf over zijn serie: "Gedurende twee jaar heb ik me ondergedompeld in het bruisende hart van Morro dos Prazeres, een favela genesteld in de heuvels van Rio de Janeiro, Brazilië. Ik kwam aanvankelijk om aan een sociaal project te werken, maar voelde al snel de drang om in de gemeenschap zelf te gaan wonen, waar ik in totaal meer dan zes maanden als tijdelijke buur doorbracht." De jury schreef over deze foto: "Soms weet één foto het hart van de juryleden al zo te beroeren, dat ze bij het bekijken van het overige werk van een inzending op het puntje van hun stoel zitten. Dat gebeurt bij het beeld van een jongen met een papegaai op zijn hoofd, uit het langlopende project 77 van Jermain Cikic." Deze foto geeft op liefdevolle wijze vorm aan het thema van dit nummer.

Martin Parr – Very Modern and Rather Ugly

Parr staat bekend om zijn vermogen om het vertrouwde vreemd te laten lijken en het saaie interessant. Door middel van zijn levendige beeldtaal transformeerde hij ogenschijnlijk banale taferelen tot scherpzinnige reflecties op de moderne samenleving. Centraal in zijn levenswerk stonden thema's als consumptie, culturele identiteit, toerisme en klasse, die hij decennialang in zowel nationale als internationale contexten onderzocht. Centraal in de tentoonstelling staat Parrs iconische serie *Common Sense* (1999), een installatie van 270 kleurrijke close-upfoto's die inzoomen op de mondiale consumptiecultuur – van fastfood en toeristische trekpleisters tot persoonlijke decoratie en sociale stereotypen. De serie *Autoportrait* (2002) brengt drie decennia aan portretten van Martin Parr samen – gemaakt door straatfotografen, studiofotografen en fotohokjes over de hele wereld – waarmee hij de vele verschillende vormen en tradities van de wereldwijde portretfotografie wilde benadrukken. Bezoekers kunnen ook kennismaken met The *Non-Conformists* (midden jaren 70), zijn vroege documentatie van Engelse plattelandsgemeenschappen in zwart-wit, en zijn doorbraakserie *The Last Resort* (1983-85), die Parrs overstap naar kleur markeert en zich richt op de Britse kust. Naast de fotoseries zal de tentoonstelling een leeszaal bevatten waar bezoekers zich kunnen verdiepen in de talrijke fotoboeken die Parr heeft gepubliceerd.

Foam | 2 april – 12 augustus 2026

© Martin Parr / Magnum Photos, New Brighton, 1985

© Ruud Sies, Alina Nedelus, Biologische tomatenteler, Cluj Napoca, Roemenië 2019

Good Food

Het Nederlands Fotomuseum presenteert *Good Food*. Een reis door de wereld van voedsel en veerkracht. De tentoonstelling brengt een wereldwijde gemeenschap van boeren, tuinders, denkers en wetenschappers in beeld die werken aan duurzame manieren om voedsel te verbouwen. Sinds 2017 reizen fotograaf Ruud Sies en creative producer Hanneke van Hintum langs 120 pioniers in duurzame landbouw en voedselproductie in 22 landen op vijf continenten. In fotografie en video portretteert Sies hen in hun eigen omgeving, met aandacht voor hun menselijkheid en overtuigingen. Uit deze nog steeds groeiende verzameling verhalen toont het Nederlands Fotomuseum een selectie van circa 40 fotografische en filmische portretten die de diversiteit en veerkracht van deze pioniers laten zien. *Good Food* is samengesteld door curator Frits Gierstberg en is onderdeel van het internationale project Resilience Food Stories.

Nederlands Fotomuseum |
11 juni – 1 november 2026

Pentimenti – Stephan Vanfleteren

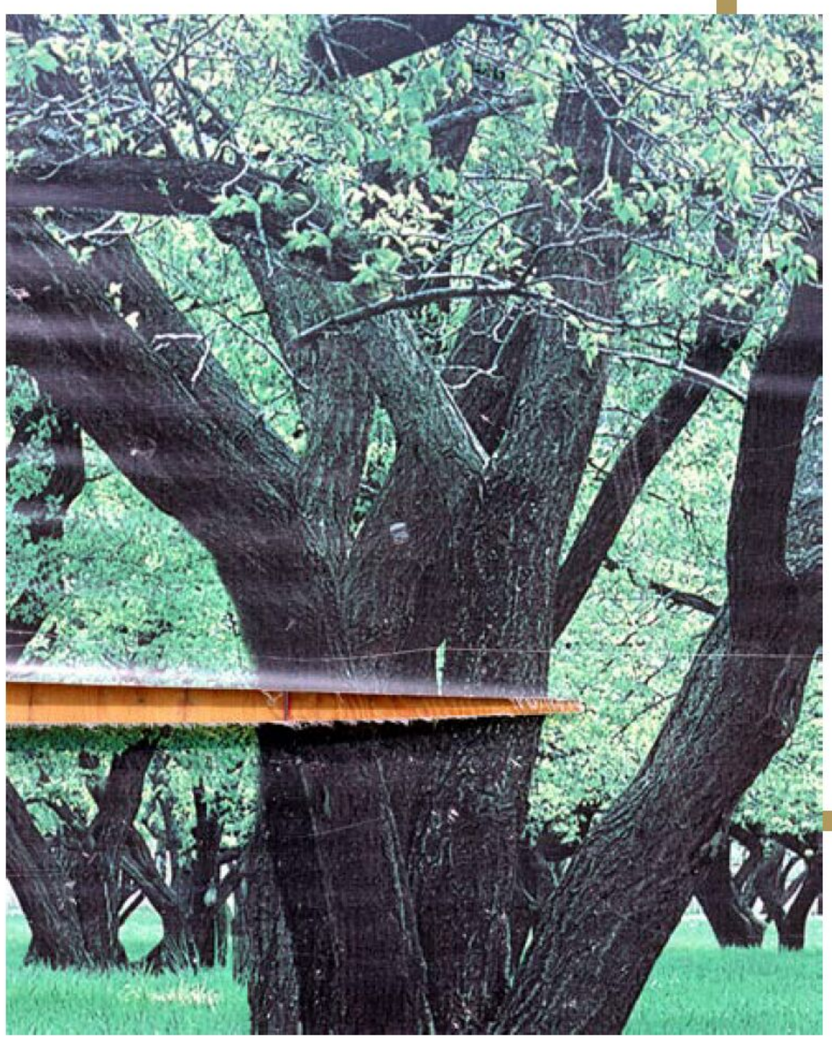
De Belgische Stephan Vanfleteren (1969) is door het Mauritshuis gevraagd nieuw werk te maken. Zestien foto's, waarvan vijftien nieuwe, zijn geïnspireerd door 17de-eeuwse schilderijen uit de museumcollectie en worden getoond tussen de meesterwerken. Martine Gosselink, directeur van het Mauritshuis, heeft Vanfleteren gevraagd om de museumcollectie onder de loep te nemen met als doel een visuele dialoog tussen heden en verleden. Samen wandelden zij door de 16 zalen van het museum, op zoek naar de verborgen betekenissen, lessen en boodschappen die de schilderijen van vier eeuwen geleden ons kunnen meegeven. Welke intenties lagen er destijds achter deze meesterwerken? Wat is er overgebleven van de ideeën en visies die de kunstenaars toen wilden vastleggen? En welke betekenis hebben deze schilderijen voor de wereld van vandaag? De foto's van Vanfleteren gaan het gesprek aan met de schilderijen en brengen een 21ste-eeuwse interpretatie van 17de-eeuwse iconen. Dit levert een boeiend contrast op voor de bezoekers.

Mauritshuis | 23 april – 23 augustus 2026

© Mauritshuis, Zaalfoto Pentimenti

Ruben Lundgren – Flowers In The Mirror

© Ruben Lundgren

In de tentoonstelling *Flowers in the Mirror* reflecteert fotograaf en curator Ruben Lundgren (Nederland, 1983) op twintig jaar werken en leven in China. Op zijn 21ste vertrekt hij als fotografiestudent naar China, waar het eigen maken van de taal en cultuur samenvalt met zijn zoektocht naar een openlijke queer identiteit. De fotografie biedt hem de mogelijkheid om de spanning tussen beeld en werkelijkheid te onderzoeken.
Kenmerkend voor Lundgren is zijn voortdurende experiment met uiteenlopende fotografische stijlen, zonder daarbij zijn eigen blik, intuïtie en verwondering te verliezen. Deze tentoonstelling brengt zijn belangrijkste, in China gerealiseerde projecten, zoals *Empty Bottles, Real Dreams* en *Wow Taobao,* samen. Door het persoonlijke te verbinden met het maatschappelijke, opent Lundgren nieuwe perspectieven op hoe wij naar China kijken.

Fotomuseum Den Haag | 4 april - 23 augustus 2026

OP ZOEK NAAR EEN NIEUW BOEK?

Boordevol **recensies, interviews, boekentips** en het laatste boekennieuws.

boekenkrant.com
@boekenkrant
@deboekenkrant

Lees de Boekenkrant

1e jaar voor 24,95

BOEKENKRANT

© Carol Guzy, ZUMA Press, iWitness, for Miami Herald

Radeloze meisjes klampen zich vast aan hun vader, Luis, terwijl ICE hem na een immigratiehoorzitting in hechtenis neemt. Luis was de enige kostwinner van zijn gezin. New York City, New York, Verenigde Staten, 26 augustus 2025.

World Press Photo van het Jaar 2026: ‘Gescheiden door ICE’ van Carol Guzy

De World Press Photo van het jaar 2026 is ‘Gescheiden door ICE’ van Carol Guzy, ZUMA Press, iWitness, voor de Miami Herald. De foto legt een aangrijpend moment vast: een gezin dat door de staat uit elkaar is gehaald.

Luis werd op 26 augustus 2025 aangehouden door agenten van de Immigration and Customs Enforcement (ICE) na een hoorzitting bij de immigratierechter in het Jacob K. Javits Federal Building in New York City, New York, Verenigde Staten. Luis, een Ecuadoraanse migrant die volgens zijn familie geen strafblad heeft, was de enige kostwinner van het gezin. Zijn vrouw Cocha en hun drie kinderen (van 7, 13 en 15 jaar) bleven ontroostbaar achter, geconfronteerd met onmiddellijke financiële moeilijkheden en een diep emotioneel trauma. Wat Carol Guzy heeft vastgelegd, is geen op zichzelf staand geval, maar een beleid dat zonder onderscheid wordt toegepast op mensen die te goeder trouw naar hoorzittingen komen. Het is bewijs en documentatie van een overheidsbeleid dat systematisch wordt toegepast op mensen die zich aan de regels hielden die hen waren opgelegd.

Deze foto is geselecteerd uit een groter oeuvre van Guzy, ICE Arrests at New York Court, bekroond in de categorie Verhalen van de regio Noord- en Midden-Amerika.

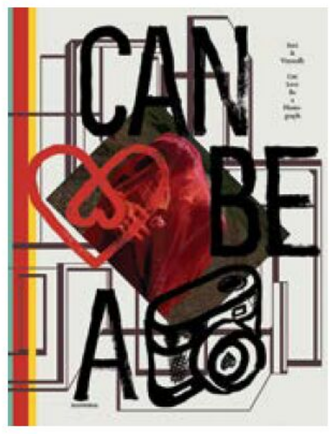
Joumana El Zein Khoury, uitvoerend directeur van World Press Photo zegt over de foto: “Deze foto toont het ontroostbare verdriet van kinderen die hun vader verliezen op een plek die is gebouwd voor gerechtigheid. Het is een grimmig en noodzakelijk verslag van de scheiding van gezinnen als gevolg van het hervormingsbeleid van de VS. In een democratie fungeert de aanwezigheid van de camera in die gang als getuige van een beleid dat gerechtsgebouwen heeft veranderd in plaatsen waar levens worden verwoest – het is een krachtig voorbeeld van waarom onafhankelijke fotojournalistiek ertoe doet.” □

Jan Banning
Bureaucratics Revisited

Bureaucratics Revisited is een volledig herziene en uitgebreide editie van het zeer succesvolle en drie keer herdrukte boek *Bureaucratics* (eerste uitgave 2008, Nazra-eli). Voor dat project ondernam fotograaf Jan Banning een unieke wereldreis langs de kantoren van ambtenaren. In vijf jaar tijd en in negen landen richtte hij zijn lens op het grotendeels onopgemerkte menselijke gezicht van de bureaucratie.
De portretten uit *Bureaucratics* worden gekenmerkt door hun vierkante formaat, frontaal perspectief en sobere helderheid – steeds genomen vanuit ooghoogte van de burger die het kantoor binnenstapt. Het resultaat is een subtiele dialoog tussen het kantoor als formele representatie van overheidsgezag en als persoonlijke ruimte van de ambtenaar. Als een antropologische studie en visuele poëzie biedt *Bureaucratics* een ironische verkenning van de bestuurlijke machinerieën die onze samenlevingen sturen, terwijl ze grotendeels verscholen blijven – en van de mensen die deze bevolken. In een nieuwe tekst blikt Banning terug op de oorsprong en de 'avonturen' van dit project. Het geldt als een mijlpaal in de conceptuele documentaire fotografie. Te koop via www.janbanning.com/books.

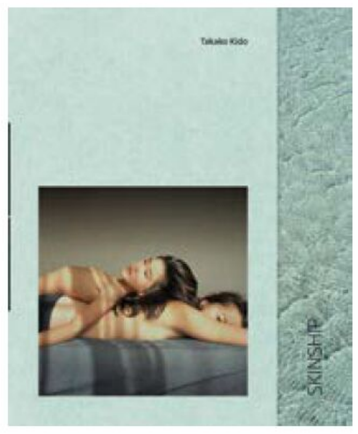
Eigen uitgave, € 125,00

Inez & Vinoodh
Can Love Be a Photograph

Al veertig jaar herdefiniëren Inez van Lamsweerde en Vinoodh Matadin de grenzen van de fotografie. Dit bijzondere jubileum is de aanleiding voor een grote overzichtstentoonstelling in het Kunstmuseum Den Haag, én een unieke publicatie bij Hannibal Books. Voor Inez & Vinoodh is fotografie de ultieme daad van liefde. In hun beelden is liefde niet zozeer het onderwerp, maar de drijvende kracht. Liefde stroomt tussen de kunstenaars en hun modellen en brengt de foto's van binnenuit tot leven. Zo laten ze een simpele, heldere waarheid zien: de liefde kan daadwerkelijk een foto zijn. Ontdek het werk van Inez & Vinoodh in detail in het prachtig uitgegeven *Can Love Be a Photograph*. In het boek worden paginagrote beelden afgewisseld met polaroids en tekstbijdragen. Een transparante wikkel, uitneembare PVC-pagina's, een extra fotoboekje en een poster maken het boek compleet.

Hannibal Books, € 69,00

Takako Kido
Skinship

Takako Kido's eerste kunstenaarsboek *Skinship* verschijnt ter gelegenheid van haar solotentoonstelling met dezelfde titel in IBASHO. Skinship is een in Japan veelgebruikte term die verwijst naar de huid-op-huid- en hart-tot-hart-band tussen moeder en kind, maar ook tussen andere familieleden. Kido werd gearresteerd in de VS, waar ze woonde en werkte, vanwege het maken van zogenaamd controversiële foto's, maar ze blijft vastbesloten om via haar werk de kracht van familiebanden te laten zien.
Skinship wordt beschouwd als een belangrijke voorwaarde voor de gezonde ontwikkeling van familierelaties in het algemeen, en met name die tussen ouders en kinderen. Van borstvoeding tot knuffelen, ruw stoeien en zelfs samen in bad gaan: deze fysieke interacties drukken een hechte band uit. Door zich via aanraking geliefd te voelen, leert een kind dit later in het leven ook door te geven aan anderen. Dit wordt eveneens als essentieel beschouwd voor een gezonde ontwikkeling. Met de opkomst van westerse opvoedingsstijlen raakten deze Japanse opvoedingsrituelen geleidelijk uit de gratie.

Ibasho, € 61,33

Martine Gosselink & Stephan Vanfleteren Pentimenti – Brieven over pigment, licht en troost

Martine Gosselink, directeur van het Mauritshuis, en fotograaf Stephan Vanfleteren schreven elkaar in ruim twee jaar dertig brieven. Over de betekenis en troost van kunst, over de museumcollectie, over verborgen boodschappen en geschiedenissen die bij de schilderijen horen, over al wat zich onder de oppervlakte van de verf bevindt. Een van de vele onderwerpen zijn de pentimenti op de schilderijen van Rembrandt en anderen, correcties aangebracht door de kunstenaar tijdens het schilderproces. In hun briefwisseling bevragen zij elkaar vanuit hun persoonlijkheid met vele tegenstellingen (vrouw versus man, Nederlander versus Vlaming, bestuurder versus creatieve ziel) en vertellen ze over hun levens. De omgang met de wereld om hen heen is daarbij altijd op de achtergrond aanwezig, balancerend tussen angst en hoop. Voor elk van de zestien zalen van het museum maakte Vanfleteren een foto die ingaat op een van de schilderijen die er hangen. Zijn nieuwe werk ademt een rauwe kwetsbaarheid, waarmee hij speelt en spiegelt. Door zijn lens kijken we met een frisse blik naar de zeventiende-eeuwse tegenhangers. Wat kunnen die oude meesters ons nu nog leren?

Hannibal, € 39,95

Ruben Lundgren Flowers in the Mirror

Flowers in the Mirror biedt een veelzijdig overzicht van Lundgrens werk en brengt nieuwe projecten, eerdere series, gevonden beeldmateriaal en foto's uit zijn persoonlijke archief samen. Door de gelaagdheid van de beelden ontstaan er onverwachte verbanden en combinaties. De titel verwijst naar het Chinese spreekwoord "Als de maan in het water en bloemen in een spiegel", een metafoor die iets beschrijft dat duidelijk lijkt, maar uiteindelijk ongrijpbaar blijft. Samen met Lundgrens werkwijze onderstreept de titel een centrale vraag van deze publicatie: wat is de relatie tussen fotografie en de werkelijkheid, en hoe leggen we een cultuur vast die gedeeltelijk ongrijpbaar blijft?
In een tijd waarin de Nederlandse kijk op China vaak verdwaalt in een kloof van onbegrip, biedt Lundgren een genuanceerd en menselijk perspectief. Zijn werk onthult een China dat intiem en veelzijdig is, en minder stereotiep dan de gangbare verhalen doen vermoeden. Dankzij zijn open benadering kan hij zich diep in de hedendaagse Chinese cultuur verdiepen, zonder zijn eigen standpunt uit het oog te verliezen. *Flowers in the Mirror* biedt daarmee een boeiende reflectie op zowel China als de aard van de fotografie zelf.

The Eriskay Connection, € 42,00

Rieja van Aart What is left behind

Voor haar boek selecteerde Rieja van Aart 100 beelden uit de vele honderden die ze tot nu toe in 45 jaar heeft gemaakt. Ze zijn onderverdeeld in 4 hoofdstukken waarin vooral aandacht voor stillevens maar ook voor innerlijke landschappen die ze in haar atelier samenstelt en foto's met een verwijzing naar onzichtbare geesten.
20 foto's zijn afgedrukt in zwart/wit, de andere in kleur. Art director Robert Scesa tekent voor een originele layout.
De teksten, waaronder een voorwoord van de Franse fotograaf/auteur Thierry Cardon, zijn in het Engels, Frans en Nederlands.
Pierre Souchaud, kunstcriticus: "De foto's van Rieja van Aart bieden ons onverwachte ontmoetingen tussen allerlei objecten, materialen en plantenelementen. Deze stillevens zijn vol magie en vitale intensiteit." Michel Diaz, schrijver: "Haar stillevens leiden naar een andere dimensie van het leven, naar de andere kant van zichtbaarheid."

Lecturis, € 45,00

FOTOGRAFIE MAGAZINE

De kunst van de fotografie

Pf Fotografie Magazine: educatie, inspiratie en informatie voor de alle fotografen met professionele aspiratie

1e jaar (8 nrs)
voor slechts
€ 34,99

Scan en neem een abonnement op Pf Fotografie Magazine

OPEN CALL

APELDOORN PHOTO AWARD

Nieuwe tweejaarlijkse fotowedstrijd
Thema: “Sporen”
Insturen voor 31 juli 2026

apeldoorn.photo/award

© Jan Dirk van der Burg

De jubelknop en supermarktwijn

JAN DIRK VAN DER BURG

Een paar jaar geleden kwam de gerenommeerde wijnschrijver Harold Hamersma – bekend van de Grote Hamersma – bij ons in de straat wonen. Hij woont op de begane grond en als ik mijn teckel uitlaat, kom ik er altijd langs. Ik geef mijn voyeuristische eigenschap van het fotograafschap even de schuld, maar als ik naar binnen loerde, zag ik hem altijd op de bank liggen, bier drinken en voetbal kijken. Heineken bier welteverstaan, het meest smakeloze wat er bestaat. Opvallend, maar als je de hele dag supermarktwijn proeft, heb je ook misschien zin in een neutrale opfrisser. Toen kwam de jaarlijkse buurtbarbecue. De Hamersmaatjes moesten helaas verstek laten gaan, maar ze hadden volgens de buurman wel twee dozen wijn achtergelaten. Hoera! Maar twee uur later vond ik mijzelf terug boven de rioolput om de meest gore witte wijn die ik ooit had gedronken terug te geven aan de plek waar die thuishoort. Op zich wel humor om je buurtgenoten met bocht achter te laten en hem zelf te smeren. Als mij in een recreatieve setting wordt gevraagd de foto te nemen 'want jij bent fotograaf', verneuk ik hem ook het liefst, kinderachtig, ik weet het, maar hier ging toch een ander lichtje branden. Dáárom zijn die supermarktwijnen die hij met prachtige cijfers recenseert, ook helemaal niet te hachelen. Later hoorde ik hem in een podcast vertellen dat hij vanuit de marketing toevallig in de wijn was gerold, 'het had net zo goed iets anders kunnen zijn.' Het deed mij heel erg denken aan wat ik voel als in de Nederlandse media fototentoonstellingen, boeken of festivals worden gerecenseerd: altijd sunny side up. Helemaal toen ik het afscheidsstuk van fotorecensent Arno Haijtema in *Volkskrant Magazine* las. Hij maakte nog excuses dat hij in 25 jaar schrijven bij fototentoonstellingen 'teveel had gekeft'. Je ziet het vaker, hoe ouder hoe milder, maar ik dacht: had lekker de Rottweiler in jezelf laten blaffen Arno! Want ik bespeur een hele andere trend. Net als in de wijn lijken uitingen in de fotografie alleen te worden gerecenseerd als de jubelknop aan kan. Heel fijn natuurlijk. Ik was ook in mijn nopjes dat Arno Haijtema mooi over mijn tentoonstelling schreef, maar het zou toch ook van liefde voor de fotografie getuigen als het hele spectrum werd beschreven, van uitmuntend tot onbegrijpelijk slecht. Dan ontstaat er misschien ook ooit zoiets als een levendige fotografiekritiek of een discours dat reflecteert op wat we aan het doen zijn. Je ziet nooit in de fotografie wat je wel in de literatuur-, toneel- of filmkritiek ziet. Eén ster voor een voorstelling of een prachtig geschreven recensie waarin een roman vakkundig wordt afgefakkeld. Het is óf positief beschreven óf niet. Dat doet Harold Hamersma trouwens ook, omdat hij het nut er niet van inziet om een 3 uit te delen. 'Want dan krijg je alleen maar ramptoerisme. Wie wil er nu slechte wijn drinken?' Fotografie blijkt nog een te klein medium om er één recensent voor vrij te maken. Dat zie je bij alle kranten; het is ondanks de zes fotografiemusea en de grote populariteit op de landelijke kunstredacties een bijgerecht. En die blinken dan vooral uit in een recensie van hoe het hangt en wat de maker wil zeggen, maar geen mening over hoe het daadwerkelijk overkomt. Terwijl ik zo vaak ruimte zie als ik een tentoonstellingstekst lees die beschrijft wat ik moet zien en vergelijk met wat ik daadwerkelijk zie. Zoveel onderwerpen liggen voor het oprapen, de opkomst van wat ook wel 'therapie-fotografie' wordt genoemd bijvoorbeeld, jonge makers die balanceren op het koord tussen privé en persoonlijk, maar altijd beginnen met zichzelf als onderwerp. Ik brace mezelf weer nu de eindexamenexposities er aan komen. Of de waanzinnige opkomst van AI, ook in de serieuze galeriesfeer op Paris Photo vorig jaar. Zoveel om het over te hebben, niet voor de sensatie om een maker de grond in te schrijven maar als stimulering om beter te worden, om de grond om te spitten zodat wij met zijn allen vrijer kunnen ademen. Fotojournalist Bert Verhoeff schreef mij ooit dat het niet bestaan van gedegen fotografiekritiek er misschien mee te maken heeft – ik parafraseer even – dat men de fotografie als te klein, te jong en te kwetsbaar ziet en dat het daarom zou moeten worden beschermd. Die is bij mij blijven hangen. Literatuur of toneel gaat natuurlijk al wat langer dan twee eeuwen mee. Maar ik zou fotografie toch wel een volwassen leven gunnen. En een volwassen tegenwindje. Ik hoop dat de Volkskrant iemand aanstelt die blaft als een jonge Haijtema en de fotografie als hoofdgerecht gaat behandelen. Wat mij betreft met een supermarktwijntje erbij. □

De veranderlijke relatie tussen het klimaat en de mens

MICHAEL RHEBERGEN

Het landschap is geen statische omgeving, maar een dynamisch systeem waarin menselijke invloed steeds voelbaarder en zichtbaarder wordt. In *It Might As Well Be Spring* onderzoekt fotograaf Michael Rhebergen hoe klimaatverandering, tijd en menselijke ingrepen samenkomen in beeld. Zijn werk beweegt zich tussen documentatie en reflectie, zonder zich vast te leggen op één interpretatie. Wat betekent het om een omgeving vast te leggen die voortdurend verandert en waarin de mens zelf een bepalende factor is geworden?

CLAIRE HOOGAKKER

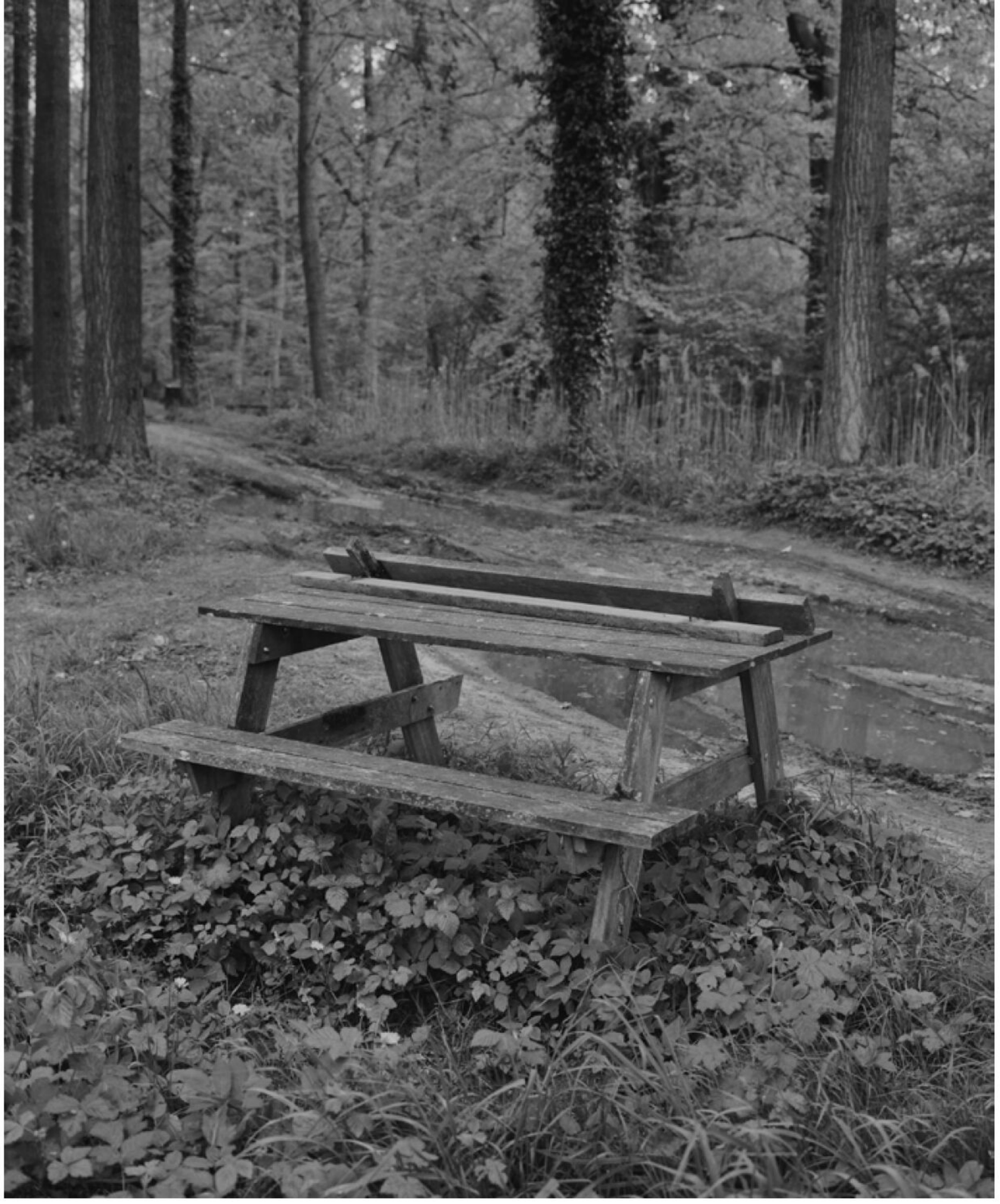

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023-doorlopend.

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023–doorlopend.

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023-doorlopend.

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023-doorlopend.

It Might As Well Be Spring ontstond vanuit een combinatie van eerdere projecten en nieuwe vragen. Het kan worden gezien als een antwoord op zijn eerdere werk, *De Nieuwe Kust,* waarin hij een denkbeeldige nieuwe kustlijn doorkruiste als gevolg van de zeespiegelstijging. “Daar zat het vraagstuk wat klimaatverandering op de lange termijn gaat betekenen voor het landschap al in”, vertelt Rhebergen. De reflectie daarop viel samen met nieuwe opdrachten en samenwerkingen. “Daarnaast werd ik benaderd door Villa Mondriaan om nieuw werk te maken en ontving ik tegelijkertijd een opdracht van *De Groene Amsterdammer* om me bezig te gaan houden met de impact van droogte op het landschap. Door deze vraag ben ik mijn onderzoek gestart in het gebied rondom Winterswijk en Rijswijk, dat historisch gezien veel met droogte te maken heeft gehad.”
Toch bleek de realiteit weerbarstig en moeilijk te plannen en controleren. “Dat was 2023, het natste jaar van de metingen. Dat hele vraagstuk van droogte was in beeld niet te vangen.” Die ervaring markeert een belangrijk inzicht dat door het hele project heen voelbaar blijft: klimaatverandering laat zich moeilijk eenduidig vangen en verbeelden. In plaats van één duidelijk narratief ontstaat een veld van tegenstrijdigheden.

KLIMATOLOGISCH KANTELPUNT

De titel van het project verwijst direct naar die complexiteit. “De titel refereert aan klimaatverandering en de veranderende seizoenen,” legt Rhebergen uit. “Het is tweeledig. Enerzijds kan je er met een klimatologische bril naar kijken. Klimaatverandering laat seizoenen veranderen en vervagen.” Tegelijkertijd schuilt er ook een meer mentale verschuiving in. “Het besef dat we nu van invloed worden op het klimaat, sijpelt steeds meer door in het bewustzijn van mensen.”
Het project kreeg concreet vorm rondom de Baakse Beek, een gebied waar wordt gewerkt aan klimaatadaptatie. “Ik kwam met het Waterschap in gesprek met mensen die bezig waren om het landschap weerbaar te maken ten tijde van extreme droogte, maar ook extreme natheid,” vertelt hij. Wat hem vooral fascineerde was de onderliggende paradox. “‘Het landschap wordt in de natuurlijke staat hersteld door menselijk ingrijpen’, vertelde een van de projectleiders van het Waterschap. Die tegenstrijdigheid vond ik heel interessant ten opzichte van waar we nu staan.”
Die spanning - tussen mens en natuur, en het korte en langetermijndenken - raakt aan een bredere verschuiving in hoe we onszelf positioneren. “De mens heeft zich lang buiten een geologisch tijdsgewricht geplaatst. Nu komen we er door klimaatverandering achter dat we hier onderdeel van zijn en zelfs invloed op hebben.”

MENSELIJKE AANWEZIGHEID

In zijn werk vertaalt Rhebergen deze abstracte vragen niet naar directe antwoorden. Hij kiest er bewust voor om ruimte open te laten voor interpretatie. “Ik bied geen context bij de individuele beelden, juist om die ruimte te geven. Ik ben niet op zoek naar klinkklare antwoorden.” Zijn project is in de eerste plaats filosofisch van aard. “Het is voor mij in eerste instantie ook een onderzoek. Ik hoop dat, door het op zo’n manier te presenteren, mensen geprikkeld worden om over dit onderwerp na te denken.”
Die openheid komt ook terug in de manier waarop de mens in beeld verschijnt. Waar Rhebergen eerder portretten maakte, is de individuele identiteit hier naar de achtergrond verdwenen. “Ik ben afgestapt van het portret als individu en meer op zoek gegaan naar de menselijke vorm, de menselijke aanwezigheid.” Dat resulteert in beelden waarin de mens herkenbaar is, maar niet centraal staat. “De vrouw die op de rug gefotografeerd is. Die twee handen. Je ziet heel duidelijk de mens, niet als individu, maar meer als aanwezigheid.”
Ook symboliek speelt een rol, zij het zonder eenduidige betekenis. “De appel is een oude, Bijbelse verwijzing. De zonde van het plukken van de appel. De rottende appels op de grond, de vergankelijkheid.” Maar zelfs die vergankelijkheid blijft open voor interpretatie. “Zit die vergankelijkheid in de mens, of in de natuur? Alles verandert continu. De combinatie van de beelden gaat spreken. Er komt een soort dialoog op gang.”

VISUELE VORMEN

Binnen dat proces zocht hij ook naar nieuwe visuele vormen. “Ik wilde mezelf uitdagen om anders te werken. Ik merkte dat ik verviel in gewoontes wat betreft kijken en fotograferen.” Dat leidde onder andere tot een bewuste keuze voor zwart-witfotografie. “Ik wilde een andere aanpak hanteren. Daarin voelde zwart-wit als een logische keuze die aansluit bij het filosofische karakter, waar onze perceptie van tijd een belangrijk onderdeel van is.” Tegelijkertijd is er ook ruimte voor kleur. “Bij de bron van de Baakse Beek, in het Korenburgerveen, heb ik de kleurenfoto’s gemaakt. Deze vormen de oorsprong van mijn project.”
Naast analoge fotografie introduceert Rhebergen voor het eerst ook een op zichzelf staande, digitaal geschoten video-installatie. “Ik was op zoek naar een vorm om los te komen van het stilstaande beeld en de rationele benadering van het landschap.” Die zoektocht bracht hem bij de fysieke beleving. “Het is een heel open, poëtisch werk waarin je verstilling kan ervaren en je ook wel afvraagt: wat doet die mens in het landschap?”
Die vraag blijft uiteindelijk door het hele project resoneren. “Waar ligt die scheidslijn? Is er een scheidslijn? Beïnvloeden wij de natuur, of beïnvloedt de natuur ons? We staan op een kruispunt: doorgaan op de oude voet of op zoek naar een nieuwe, duurzamere vorm?” In plaats van die vragen te beantwoorden, laat Rhebergen ze bestaan: in beeld, in beweging en in de ervaring van de kijker.
Tegelijkertijd biedt het project ook een hoopvolle noot. “Het vergrote bewustzijn over onze invloed op het klimaat zorgt ervoor dat we ook langzaam een veranderende houding ten opzichte van onze omgeving, de natuur en het landschap ontwikkelen. Daarin zit een sprankje hoop.” De lente fungeert daarin als metafoor. “De lente staat symbool voor een nieuw en hoopvol begin, een nieuwe zienswijze en een nieuw paradigma, het nieuwe leven.” □

“ Langzaam ontwikkelen we een veranderende houding ten opzichte van onze omgeving, de natuur en het landschap.

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023-doorlopend.

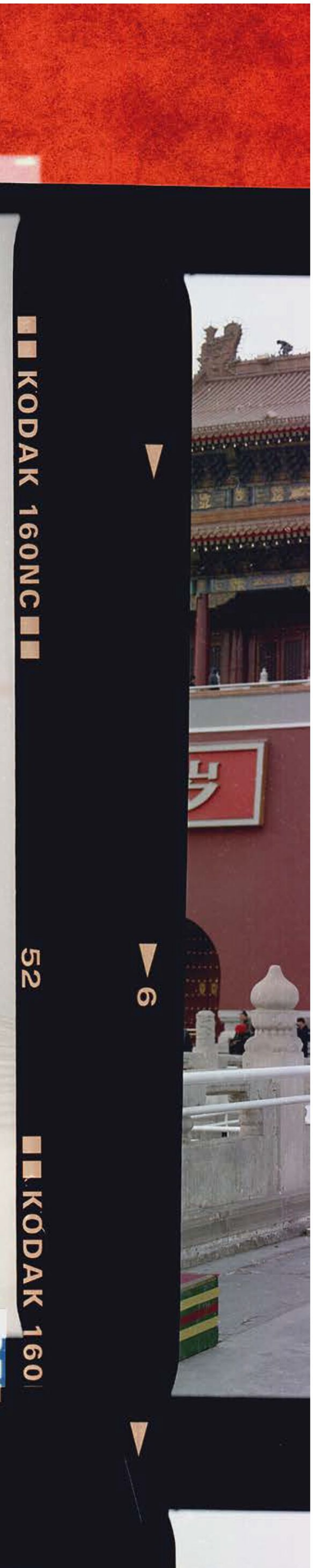

© Michael Rhebergen, It Might As Well Be Spring, 2023-doorlopend.

Michael Rhebergen is een fotograaf en visueel onderzoeker uit Nederland, wiens werk zich richt op herinnering en hoe we ons verhouden tot het landschap. Hij is afgestudeerd als sociaal manager met een specialisatie in culturele antropologie en werkt voornamelijk aan langlopende artistieke projecten. Zijn werk is internationaal tentoongesteld en gepubliceerd door toonaangevende (inter)nationale media, zoals National Geographic, The Washington Post, De Groene Amsterdammer, Follow the Money, De Volkskrant, The Telegraph, NRC en De Correspondent. De tentoonstelling It Might As Well Be Spring is t/m 14 juni te zien bij Kunstenlab in Deventer.
@michaelrhebergen
michaelrhebergen.com

© Ruben Lundgren

Het medium in al z’n rijkdom gefileerd

RUBEN LUNDGREN

Hij kijkt recht in de lens, zijn wenkbrauwen licht opgetrokken. In zijn linkerhand een geopend flesje Cola, in zijn rechter de afstandsbediening van de camera. Dit zelfportret op 21-jarige leeftijd, in een Chinese hotelkamer met uitzicht op een nog niet ingekleurde toekomst, heeft de ontwerper op de cover van Ruben Lundgrens nieuwe fotoboek gezet. Het is lichtelijk confronterend, niet in de laatste plaats voor zijn inmiddels twintig jaar oudere zelf. Maar het klopt wel bij dit overzicht van een fotografiecarrière die begon met een avontuurlijke sprong in het diepe.

EDO DIJKSTERHUIS

Toen hij zijn camera's in de vitrine had gelegd – zijn allereerste Mamiya 67, de Canon Mark II die hij van Martin Parr had overgekocht en zijn meest recente Sony A7R Mark III – realiseerde Ruben Lundgren zich plotseling: nu ben ik fotograaf af. De tentoonstelling *Flowers in the Mirror* beschouwt hij als een terugblik op een carrière van twintig jaar, die zich grotendeels in China heeft afgespeeld. Maar terwijl in het Fotomuseum Den Haag die deur langzaam gesloten wordt, is er in het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam een andere deur geopend. Sinds eind vorig jaar is Lundgren er aan de slag als senior curator. "Ik heb niet de ambitie om naast die baan nog te fotograferen", zegt hij. "Het zou niet eens kunnen. Mijn camera's ben ik tot in ieder geval eind augustus kwijt."
Die harde wissel in zijn professionele leven, die ook nog eens gepaard ging met een verhuizing van Beijing naar Nederland, heeft Lundgren een bijzonder moment van zelfreflectie bezorgd. Tijdens het maken van de catalogus bij *Flowers in the Mirror* bleek zijn leven uiteen te vallen in vijf hoofdstukken. "De overgang van analoog naar digitaal, de democratisering van de fotojournalistiek, de visuele tsunami van de hedendaagse beeldcultuur – als je er middenin zit, kun je het niet goed duiden. Ik ben altijd van project naar project gehobbeld. Ik dacht: wat het precies betekent, zoek ik later wel uit."

HILLA BECHER OP BEZOEK

Lundgren is een blijmoedige in-het-diepespringer, z'n hele leven al. Op achttienjarige leeftijd meldt hij zich aan bij de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht – puur intuïtief en omdat zijn twee oudere zussen er op de designafdeling studeerden. "Ik ben gefascineerd door schijnwerkelijkheden", analyseert hij nu. "En fotografie is natuurlijk het medium bij uitstek om dat te onderzoeken. Toen ik in 2005 uit de kast kwam, kreeg het concept nog een extra laag voor mij."
Lundgren woonde toen al enige tijd in China, ook weer een stap die hij op gevoel had genomen. "Het was een beetje bluf, zeggen dat ik naar China zou gaan. Ik dacht dat iemand me wel zou tegenhouden, maar dat gebeurde dus niet. Ik maakte gelukkig snel vrienden en een van hen suggereerde dat ik in Beijing een masteropleiding kon doen. Er hing een sfeer van mogelijkheden en verwachting in het land – China had de toekomst. Daar wilde ik deel van zijn. De Olympische Spelen van 2008 kwamen eraan; veel kunstenaars bezochten Beijing. Hilla Becher kwam college geven – dat zie ik aan de HKU niet snel gebeuren."
Lundgren vormde toen nog een duo met Thijs groot Wassink, een samenwerking die tien jaar standhield. "Kunstzinnige metafotografie", typeert Lundgren hun werk. Zo plaatsten ze voor *Empty Bottles* plastic flessen op straat waar ze met een camera bij wachtten totdat ze werden opgepikt door armlastige statiegeldjagers, een vorm van geënsceneerde documentaire fotografie met een maatschappijkritisch randje. En voor *Tokyo Tokyo* fotografeerden ze alles consequent uit twee hoeken, om aan te geven dat er altijd minstens twee perspectieven zijn en objectiviteit een illusie is.
Fotoboeken zijn een constante in Lundgrens carrière: hij heeft er 23 gemaakt. "Het maken van een boek geeft je een duidelijk doel; het dwingt je scherp te zijn en goed te kiezen", vindt hij. De onderwerpen kwamen uit zijn directe omgeving, of zelfs zijn eigen leven. Zo gaat *Hlleo* over de verhaspelde boodschappen in zijn datingapps en focust hij zich in *MeNu* op de plaatjesmenu's van Chinese restaurants. Maar ook in gebonden vorm gaat Lundgren graag meta. Met Martin Parr maakte hij *The Chinese Photobook*, een fotoboek over fotoboeken. "Van Martin heb ik geleerd dat een project best gelaagd kan zijn en dat je er ook om kunt lachen", vertelt Lundgren. "Als een deel van het publiek alleen de buitenkant meekrijgt, is het ook goed."

AANGESCHERPTE CENSUUR

In 2014 werd Lundgren geaccrediteerd als fotojournalist en trok hij voltijds het land in. "Dat was een fantastische leerschool", blikt hij terug. "Ik leerde welk beeld nieuwswaardig is en welk niet. Ook was ik plots verantwoordelijk voor het beeld van China dat een echt groot publiek krijgt voorgeschoteld. Maar tijdens de coronaperiode merkte ik dat ik in herhaling begon te vervallen. Dan heb je alles al een keer gedaan."
De toegenomen censuur maakte het werk ook niet makkelijker. "Eerst betrof die alleen de gebruikelijke dingen: naakt, 1989, Tibet. Maar zeker de afgelopen tien jaar is de censuur enorm aangescherpt. Dan discussieer je over het toch maar niet weergeven van een bepaalde kleur omdat die met iets politiek gevoeligs geassocieerd zou kunnen worden. Dat is benauwend en leidt tot zelfcensuur."
Om zijn fotojournalistieke periode af te sluiten, maakte Lundgren weer een boek: *Real Dreams*. Het startschot voor een volgend levenshoofdstuk kwam in de vorm van een appje van een vriendin. "Zij stuurde me de vacature in Rotterdam. Ik dacht meteen: dit moet ik doen! Maar ik had niet verwacht dat ze me ook daadwerkelijk zouden aannemen. Ik ben geen academicus maar kom uit de praktijk. Tijdens mijn sollicitatiegesprek zei ik wel: ik heb het medium in al z'n rijkdom gefileerd, twintig jaar studie om hier te geraken. En mijn grootste talent: ik herken goede, interessante fotografie."

TIJDSGEEST ZONDER WAARDENOORDEEL

Dat geoefende oog kan Lundgren deze zomer voor het eerst inzetten voor Quickscan 3, een format dat in 2010 door zijn voorganger Frits Gierstberg werd gelanceerd als een periodiek te herhalen overzicht van de Nederlandse fotografie. "De tentoonstelling probeert de tijdsgeest te vangen zonder waardenoordeel", vertelt Lundgren. "Thijs en ik zaten als exposanten in de eerste Quickscan. Maar de definitie van fotografie is sindsdien veel complexer geworden. Nog niet zo lang geleden behoorden fotografen tot een redelijk exclusief gezelschap, nu fotografeert iedereen continu. Bovendien is de praktijk verbreed. Het gaat niet meer alleen om het maken van een mooi beeld, maar ook om de bewerking en de presentatie."
In dat licht bezint Lundgren zich ook op de functie van fotoboeken. "Het is een mooie, democratische kunstvorm, betaalbaar voor de massa en tastbaar", stelt hij. "Het nieuwe boek van Dana Lixenberg bijvoorbeeld: prachtig! Dat koop ik meteen. Maar als museum moeten we ook nadenken over hoe we twintigers van nu bereiken en die leven niet met papier. We moeten goede digitale kanalen ontwikkelen, maar ik heb nog niet helder voor ogen hoe dat er precies uit moet zien. Ik leer onderweg." □

© Ruben Lundgren

© Ruben Lundgren

© Ruben Lundgren

Ruben Lundgren (1983) verliet het ouderlijk huis in Hilversum om in Utrecht fotografie te studeren. Met studiemaat Thijs groot Wassink vormde hij het duo WassinkLundgren, dat vanaf 2004 opereerde vanuit Beijing. In China ontwikkelde Lundgren zich als samensteller van fotoboeken, waarvan The Chinese Photobook – in samenwerking met Martin Parr – het bekendste is. Ook ging hij tentoonstellingen maken en was hij onder meer curator van de China Imagined-presentatie tijdens BredaPhoto 2020. Vanaf 2014 werkte Lundgren ruim een decennium als fotojournalist voor De Volkskrant, NRC en The Guardian. Ondertussen had hij tentoonstellingen in FOAM, The Photographers Gallery in Londen en het Ullens Centre for Contemporary Art in Beijing.

“ Ik ben gefascineerd door schijnwerkelijkheden.

© Ruben Lundgren

© Ruben Lundgren

De persoonlijke binnenwereld als rode draad in SO’26

Dit jaar heeft de jury weer fotografen geselecteerd die de prachtige titel ‘Selection of Dutch Photography ‘26’ mogen ontvangen. De selectie van de vijftien winnaars is tot stand gekomen na een zorgvuldig juryberaad dat uitzonderlijk lang duurde, maar waar desalniettemin eensgezindheid heerste over de kwaliteit van de bekroonde werken. Ieder jaar maakt de jury een selectie van professionele fotografen en studenten uit verschillende hoeken van het vak. De selectie geeft stof tot nadenken en de winnaars onderscheiden zich door eigenheid. Arno Haijtema, voormalig recensent van de Volkskrant, schreef het juryrapport voor alle vijftien winnaars.

ARNO HAIJTEMA

De winnaars zijn: Clara Franke, Rob Hornstra, Jaap Scheeren, Mark Rammers, Lotte Bruning Donskoi i.s.m. Carla IJff, Pie Aerts, Aisha Zeijpveld, Michel Campfens, Sas Schilten, Jermain Cikic, Nanda Hagenaars, Nella Ngingo, Yasemin Demirözcan, Lieve van der Zijde en Enzo Visser. Met zeven tot twaalf beelden presenteren de winnende fotografen de breedte en diepte van hun signatuur.
De jury is trots op de fotografie in Nederland en meldt dat er altijd weer veel te ontdekken is.
“Het enthousiasme van de deelnemers aan SO’26 is onverminderd groot; vermoedelijk delen zij graag met het publiek wat ze maken. Dit blijkt ook uit het aantal inzendingen dat, hoewel de budgetten van opdrachtgevers en de financiële positie van de fotografen onder druk staan, ten opzichte van 2025 is blijven stijgen. Twee winnaars komen uit de categorie ‘student’: een enigszins bescheiden inbreng. Bij de inzendingen voor de editie van 2026 ziet de jury veel relatief ‘veilige’ fotografie, meer gericht op de persoonlijke binnenwereld dan op de grote problemen van de mensheid. ‘De harde realiteit van nu komen we, net als vorig jaar, bijna niet tegen’, aldus voorzitter Jouk Oosterhof. Ook ziet de jury weinig ‘schurende’ fotografie: geen werk dat diep verontrust of grote weerstand oproept.” □

Het werk van de selectie zal te zien zijn tijdens de SO’26 expo in Melkweg Expo en is ook te zien op abri’s in het centrum van Amsterdam. Bekijk alle portfolio’s van de winnaars in de galerie op de website van DuPho: dupho.nl/so-award.

Over SO
De Selection of Dutch Photography, oftewel SO, is de fotografiewedstrijd die gaat over de creatieve identiteit van de professionele fotograaf. SO biedt een platform voor zowel gevestigde als opkomende fotografen. DuPho, de beroepsvereniging voor professionele fotografen in Nederland, is de organisator van SO en wil met deze wedstrijd de aandacht vestigen op het diverse fotografielandschap in Nederland. Deze 11e editie van Selection of Dutch Photography telt vijftien winnaars; de gehele selectie van SO’26 staat voor één winnend geheel. Zij winnen een gedeelde geldprijs, een expositie in Melkweg Expo, een feestelijk netwerkdiner en een abri expositie door het centrum van Amsterdam.

De jury
De jury bestaat dit jaar uit: Guinevere Ras – Curator Nederlands Fotomuseum, Tristan Roques – Art Director KesselsKramer, Iebele van der Meulen – Creative Director, Mounir Raji – Fotograaf, Kaj van Ek – Beeldredacteur, Jouk Oosterhof – Fotograaf & juryvoorzitter SO’26

SO’26 X Melkweg Expo
Dit jaar presenteren we alle winnende portfolio’s in Melkweg Expo.
Melkweg Expo is een expositieruimte voor innovatieve, hedendaagse beeldcultuur en een platform voor opkomende kunstenaars in het hart van Amsterdam.
Het werk is te zien van vrijdag 12 t/m zondag 14 juni, met een feestelijke opening op vrijdag 12 juni van 17.30 – 21.00 uur.

Over DuPho
DuPho, de beroepsvereniging voor professionele fotografen in Nederland, is de organisator van SO en wil met deze wedstrijd de aandacht vestigen op het diverse fotografielandschap in Nederland.

© Clara Franke

CLARA FRANKE

Het duurt even voordat alle juryleden zijn gewonnen voor de utopie die Clara Franke met haar analoge fotografie creëert. Maar uiteindelijk laten een aantal foto's van Frankes persoonlijke vrouwelijke universum hen niet meer los. Haar werk, gebaseerd op 'spiritueel ecofeminisme en hydrofeministische theorie' getuigt van poëtische fantasie, waar de natuur als een godin wordt gevierd. De dromerige beeldtaal, de nymfische lichamen, het water als bron van alle leven lijken een bevrijdende uitwerking op haar te hebben, waarin de intenties van de fotograaf als ook de troebelen die uit haar persoonlijke geschiedenis glashelder doorklinken.

© Rob Hornstra

ROB HORNSTRA

In *Plastic Sea, Perfect Storm,* voornamelijk tot stand gekomen in Spanje, toont Rob Hornstra hoe het wereldwijd onuitroeibare plastic en de kwetsbare natuur met elkaar zijn vervlochten. Absurd, noemt de jury de aanblik van kleurrijk plastic afval dat als bloemen de planten siert. Een aanklacht tegen het tomeloze gebruik van plastics in producten en verpakkingen: een serieuze kwestie, verteld in een beeldverhaal dat toch licht van toon is. Stijlvast gefotografeerd, waardoor de afzonderlijke beelden elkaar versterken, terwijl althans sommige zo sterk zijn dat ze ook zelfstandig overeind blijven. Dan lukt het Hornstra een plastic bloem te tonen die zo overweldigend is zoals de natuur zelf kan zijn.

© Jaap Scheeren

JAAP SCHEEREN

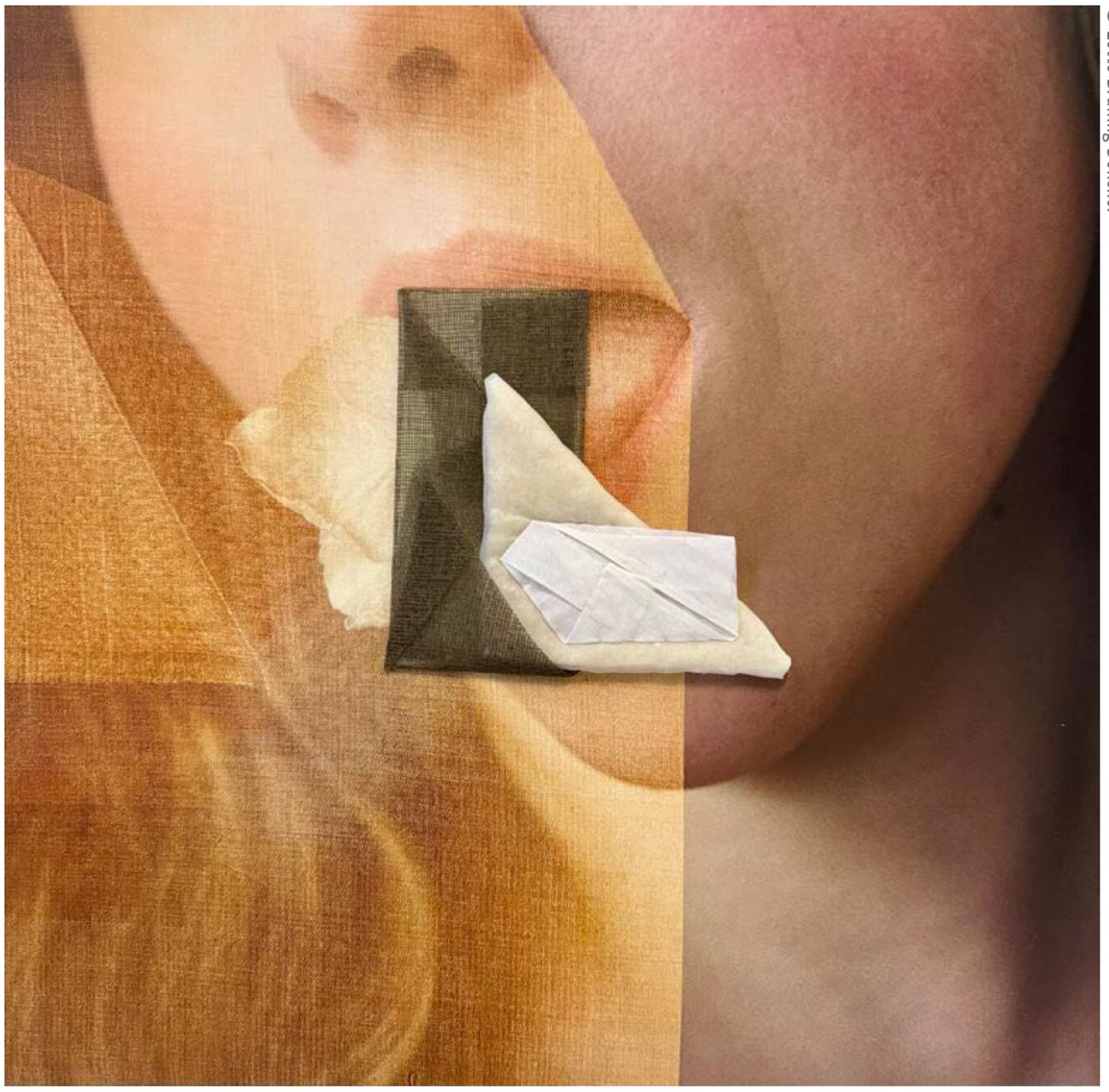
Altijd goed voor verhitte reacties, het werk van Jaap Scheeren, wiens alias Tony Pret een aantal foto's instuurde van zandkastelen die hij eigenhandig op het strand maakte. Ook in de jury laait de discussie op, met een kritische blik op de fotografische onderscheidenheid van zijn inzending, en lyrische pleidooien voor de grote avontuurlijkheid die op het strand met zand, kwallen en schelpen wordt gevierd. Een piepklein verhaaltje, of een project dat getuigt van de vluchtigheid en tijdelijkheid van het leven? Uiteindelijk wint het pleidooi voor de 'bizarre toewijding' en beoogde zorgeloosheid van Scheeren, die werkt aan een boek met 365 zandkastelen. Scheeren / Pret durft buiten de lijntjes te kleuren, zijn werk ademt een vrije, onconventionele geest en een lichtvoetige onschuld.

© Mark Rammers

MARK RAMMERS

Hoe is het om thuis te zijn in een plaats die altijd negatief in het nieuws is? Die vraag ligt ten grondslag aan het project Wijk, waarin Mark Rammers langdurig de relatie van Wijk aan Zee met het nabije Tata Steel onderzoekt. Het staalconcern is een van de grootste milieuvervuilers en CO2-uitstoters van Nederland. Tegelijk is het ook de belangrijkste werkgever van de IJmond. De jury roemt de onbevangen blik van Rammers, uit wiens visie een bijna romantische verwondering blijkt. Het getuigt van dapperheid dat hij uitgerekend een oer-Nederlands onderwerp met nieuwe ogen bekijkt alsof het een verre, onbekende wereld is. De doorleefde portretten van de bewoners zijn empathisch, ze roepen het verlangen op in hun nabijheid te komen. En het zachte, zuidelijke licht helpt de toeschouwer te geloven dat wonen in Wijk aan Zee niet alleen problematisch, maar ook paradijselijk kan zijn.

© Lotte Bruning Donskoi

LOTTE BRUNING DONSKOI

collab Carla IJff

Ha, hier is de *female gaze* die we dit jaar niet zo vaak zien, zo verwoordt een van de juryleden de opgetogenheid over de weerslag van Donskoi en IJffs samenwerking. Die resulteert in het gebruik van mixed media – fotografie, textiel, collage – die de zintuigen op scherp zet, ruimte biedt voor vervreemding en ook blijk geeft van tactiele en fotografische sensibiliteit. De jury leest de foto's ook als een vorm van ageren tegen de gelikte beeldtaal van Instagram: de twee plaatsen daar, met door hen onbenoemd gebleven *body positivity*, een sterke keuze van abstraheren tegenover. Fotografie waar een fotoredacteur die een opdracht heeft te vergeven de vingers bij aflikt.

© Pie Aerts

PIE AERTS

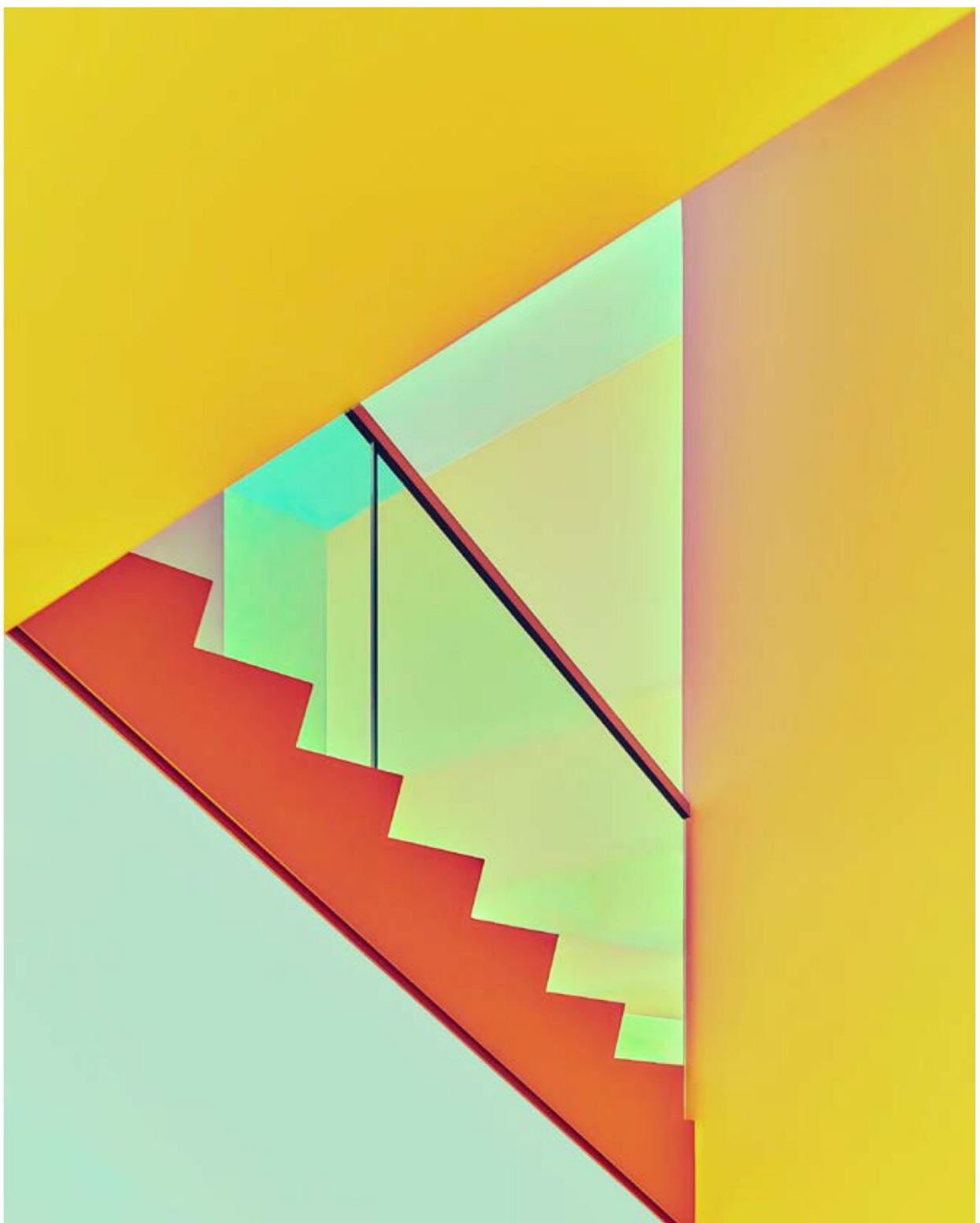
Eenzaamheid en verstilling, roepen de foto's uit Chili van Pie Aerts volgens de jury op, net als een gevoel van uitputting na lange en zware fysieke arbeid. In haar project *Coirón* brengt Aerts de verre wereld van de Zuid-Amerikaanse ranchwerkers dichtbij: mannen die de productieve jaren van hun leven doorbrengen op afgelegen boerderijen. Ze vervullen er zwaar werk voor de welvarende families waar ze in dienst zijn, totdat ze te oud worden en worden afgedankt. De warme en nabije, analoge fotografie roept onvermijdelijk medeleven op. De cultuur van de ranchwerkers gaat langzaam verloren, want jonge generaties zijn niet meer te verlokken tot wat de jury ziet als een vorm van 'hedendaagse slavernij'. Aerts maakt de versleten arbeiders geen moment klein en toont hun trots, maar de toeschouwer voelt ook hun pijn. Van de foto van enkele gordeldieren languit op een stoffige bank, gaat een vervreemdende werking uit. Anders dan detailfoto's in andere ingezonden portfolio's maakt de aanblik van de voor Europeanen onbekende diertjes in dat scharrige interieur een vreemde ontroering los.

© Aisha Zeijpveld

AISHA ZEIJPVELD

Visdraad, karton, ledematen en andere tastbare materialen – géén Photoshop-montage – zijn de attributen waarmee Aisha Zeijpveld in de studio haar spel speelt met vervreemdende perspectieven en optische illusies. De jury roemt Zeijpvelds veelzijdigheid en de drang om te experimenteren, met uiteenlopende resultaten: absurdistische foto's die toch onmiskenbaar door een en dezelfde persoon zijn gemaakt. Ook haar eigenwijze omgang met opdrachtgevers wordt geroemd: binnen een vastgesteld plan weet de fotograaf volop ruimte te vinden voor haar eigen avontuur. De jury benadrukt dat Zeijpveld iemand is die de redactionele en commerciële fotografiewereld niet kan missen, en die andere fotografen tot voorbeeld kan strekken: in haar werk is altijd zichtbaar hoeveel tijd en energie ze erin heeft geïnvesteerd.

© Michel Campfens

MICHEL CAMPFENS

Behalve bewondering voor de bijna abstracte interieurfoto's van Michel Campfens, roept zijn werk bij de jury ook grote nieuwsgierigheid op. Hoe heeft de fotograaf, die zijn opnamen maakte in musea, dat brede palet aan kleurvlakken gecreëerd? Heeft hij de muren, de vloeren, de trappen en plafonds een voor een secuur uitgelicht met lampen en filters, of is er driftig en nauwgezet met Photoshop gewerkt? Hoe dan ook: het feit dat Campfens schijnbare abstractie weet te vinden in de werkelijkheid van 'bestaande' plekken, maakt zijn werk als architectuurfotografie razend interessant. En of hij de kleuren tijdens de opnamen heeft geschapen of in de nabewerking: hij bewijst over een uitzonderlijk kleurgevoel te beschikken.

> “De harde realiteit van nu komen we, net als vorig jaar, bijna niet tegen.

© Sas Schilten

SAS SCHILTEN

Meestal beoogt wetenschapsfotografie iets te verhelderen of te bewijzen, maar daar doet Sas Schilten niet aan mee. Zij vergróót en abstraheert in haar werk juist de raadselen waarmee wetenschap en techniek vaak zijn omgeven. De foto’s zijn weliswaar documentair – een aspect dat de jury zeer weet te waarderen – maar weigeren domweg om inzicht te verschaffen in de werking van meetapparatuur op een besneeuwde vlakte, het draagvermogen van een luchtballon of het doel van al die bedrading in het ruim van een vrachtvliegtuig. Onderwerpen gefotografeerd in een beproefde Nederlandse reportagestijl – direct, met grote nuchterheid, gevoel voor humor en een goed oog voor kleur. Knap hoe Schilten uiteenlopende series in dit portfolio tot één organisch geheel maakt. De jury meende een zekere voorliefde van Schilten te ontdekken voor het geestige werk van de betreurde Martin Parr. Een fotograaf die eveneens hield van al dan niet gesimuleerde droomwerelden, waarin ook eenvoudige burgers tot technische hoogstandjes in staat blijken, of denken te zijn.

© Jermain Cikic

JERMAIN CIKIC

Soms weet één foto het hart van de juryleden al zo te beroeren, dat ze bij het bekijken van het overige werk van een inzending op het puntje van hun stoel zitten. Dat gebeurt bij het beeld van een jongen met een papegaai op zijn hoofd, uit het langlopende *project 77* van Jermain Cikic. Hij fotografeert het dagelijks leven in de favela Morro dos Prazeres in Rio de Janeiro. Cikic zoekt niet naar de criminaliteit waarmee menigeen de favela’s altijd associeert (en waartegen de Braziliaanse politie met nietsontziend geweld optreedt) maar zoekt, en vindt, de warmte tussen de bewoners en de vriendschap van spelende kinderen. Intiem, noemt de jury de serie, nooit voelt de toeschouwer zich een buitenstaander: hij maakt juist contact met hen, alsof je deelgenoot wordt van hun leven van alledag.

© Nanda Hagenaars

NANDA HAGENAARS

Onmiskenbaar roept het werk in zwart-wit van Nanda Hagenaars associaties op met het surrealisme – bij de jury vallen de namen Salvador Dalí en Man Ray. Onmiskenbaar is ook het handschrift van Hagenaar, die al jaren met de camera standvastig onderzoekt of wat wij als realiteit ervaren ook echt de werkelijkheid is. Door, letterlijk, andere perspectieven te bieden laat ze zien dat we ieder voor zich op onze eigen manier naar de wereld en de ander kijken. En dat kan tot nieuwe inzichten leiden. De jury constateert dat Hagenaars ver voorbij het probeersel is met een methode die niet helemaal nieuw is, maar die ze zich volledig eigen heeft gemaakt. Ze is in haar werk duidelijk gegroeid en heeft in haar spel met verhoudingen een volwassen stadium bereikt.

© Nella Ngingo

NELLA NGINGO

Werk uit meerdere series, gemaakt in Burundi, Ivoorkust en Nederland brengt Nella Ngingo samen voor haar portfolio. Zij beschouwt het menselijk lichaam als een ‘plek van herinnering’ en beweegt zich met haar foto’s mentaal gezien op de gebieden van koortsdromen, geheugenflarden en fysieke realiteit. Dat doet Ngingo volgens de jury met even grote variatie als stijlvastheid, waardoor kleur en zwartwit probleemloos samengaan. Intieme beelden zijn het, die een film noir-achtige spanning oproepen. In sommige opzichten zijn de foto’s heel klassiek, maar altijd is er iets – een kledingstuk, haardracht, houding – die het ontegenzeggelijk eigentijds maken. En dat zelfportret van haar met verf of klei beschilderde gezicht kerft zich in ieders geheugen.

© Yasemin Demiröczcan

YASEMIN DEMIRÖZCAN

‘Maker op het snijvlak van gemarginaliseerde identiteiten’, noemt Yasemin Demiröczcan zich, waarbij zij onder meer doelt op de bewoners van een door klimaatverandering bedreigde vallei in Turkije, queer moslims en iemand in transitie. Het viel de jury direct op hoe de fotograaf contact maakt met haar onderwerpen, waardoor een groot gevoel van nabijheid wordt opgeroepen. Hoe uiteenlopend de locaties en onderwerpen ook zijn, of ze nu documentair werkt of met geconstrueerd beeld: Demiröczcans handschrift en het mooie kleurgebruik maken haar werk herkenbaar. Zo weet ze altijd sympathie te wekken voor wie er in haar werk figureert.

© Lieve van der Zijde

LIEVE VAN DER ZIJDE (STUDENT)

‘Nu we samen fotograferen kijken we het recht in de ogen aan. We moeten wel; als we er voor elkaar willen zijn. Als ik jouw ervaring wil vangen, en jij de mijne. En omdat jij even zwaar weegt als ik, geef ik de camera ook aan jou.’ Het citaat komt uit een brief die Lieve van der Zijde heeft geschreven aan haar zus met wie ze dit fotoproject uitvoert. De brief, die Van der Zijde als introductie van haar werk bijvoegde, maakt de jury even stil, zo poëtisch als de niet bij naam genoemde ziekte, stoornis of persoonlijke crisis wordt geduid. De jury prijst Van der Zijdes oog voor detail – een haarkrul, een op de handpalm geborduurd draadje –, als ook de ‘niet geromantiseerde’ wereld van twee meisjes, waarin de toeschouwer wordt meegenomen. Ze herkent ook het hanteren van de technisch niet eenvoudig te bedienen Hasselblad-camera, met die mooie scherpte-onscherpte en de warmte van elk beeld. Ontroerend noemt de jury het ook, hoe de zusters voor en achter de camera met elkaar optrekken en elkaar ondersteunen.

© Enzo Visser

ENZO VISSER (STUDENT)

De jury voelt dat er diepere betekenis schuilt in het portfolio van Enzo Visser, hoewel niet zo makkelijk is te duiden is welke dat kan zijn. De inzending in zwartwit, samengesteld uit meerdere series zelfportretten en geënsceneerde foto’s, onderscheidt zich alleen al door dat ene zelfportret waarop Visser lacht – een uitzondering in een tijdsgewricht waarin bij beroepsfotografen op lachen een taboe rust, en een naar binnen gekeerde blik de norm is.
Visser zoekt naar zijn identiteit, zoveel wordt wel duidelijk, en hij onderzoekt zijn verhouding tot zijn (verslaafde) vader, van wie we slechts de in matrassen verborgen benen zien. Het portfolio toont werk van een fotograaf die, als student, nog zoekende is, in de positieve betekenis van het woord. Tijdens die zoektocht maakt Visser al foto’s die een gevoel voor stijl en smaak verraden.

Ontdek

lust for life©

Maandblad over muziek & meer

PRINT - DIGITAAL - ARCHIEF

Lees het magazine altijd en overal — in print op je deurmat, én digitaal op je telefoon of tablet.

Dit kun je verwachten • ***Alle edities*** van LFL Magazine sinds 2014 ***online beschikbaar*** • Snel en eenvoudig ***doorzoekbaar*** • Geoptimaliseerd voor ***mobiel lezen*** • Artikelen opslaan en ***offline lezen*** wanneer het jou uitkomt

scan nu de QR-code

LFLMAGAZINE.NL

© de website van de Cultuurmonitor

CULTUUR MONITOR

De Cultuurmonitor is een instrument door en voor de culturele sector. De monitor brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven en wil daarmee bijdragen aan een sterke cultuursector in Nederland.

Fotografie als breed cultureel fenomeen

MARC PRÜST

Afgelopen maand presenteerde de Boekmanstichting de Cultuurmonitor. Deze online monitor is een verzameling data met als doel de stand van de culturele sector in Nederland weer te geven. Kennisinstituut Boekmanstichting heeft de opdracht vanuit de overheid om jaarlijks deze data te verzamelen en te publiceren. De monitor is een belangrijk instrument voor onderzoekers, maar vooral ook voor beleidsmakers: het maakt inzichtelijk hoe de sector zich ontwikkelt, waar het goed gaat en waar de uitdagingen liggen. De makerspraktijk wordt bekeken, maar ook de situatie voor instellingen en sectorbrede zaken zoals diversiteit en inclusiviteit of duurzaamheid worden inzichtelijk gemaakt. De Boekmanstichting hanteert hierbij diverse domeinen zoals Erfgoed, Muziek, Letteren of Beeldende Kunst. 'Fotografie' is sinds vorig jaar, en dit jaar voor de tweede keer, expliciet benoemd in de Cultuurmonitor. Dat is goed nieuws voor de sector: het betekent meer zichtbaarheid voor fotografie voor beleidsmakers, maar ook een vorm van erkenning dat het medium en het vak een relevante (economische) rol spelen in het culturele veld. Opvallend is echter dat fotografie is ondergebracht onder het domein Beeldende Kunst.

Waarom is fotografie geen eigenstandig domein? Vanuit de Boekmanstichting is het argument dat als fotografie een domein is, dat dat wellicht ook moet gelden voor Dans of Mode. Dat is een beetje flauw, want met 25.000 ingeschreven fotografiebedrijven bij de Kamer van Koophandel zijn er meer fotografen dan beeldend kunstenaars in Nederland. Bovendien is fotografie een veel breder cultureel fenomeen dan slechts het stukje beeldende kunst. De World Press Photo, bijvoorbeeld – wat je er ook van vindt – is een tentoonstelling die wereldwijd miljoenen bezoekers trekt en die nog steeds in elke krant wordt genoemd als die de winnaars aankondigt: het is een relevante prijs en organisatie. Maar in de beeldende kunst, waar de autonomie van de maker en het experiment of de vernieuwingsdrang de belangrijkste criteria zijn, speelt World Press Photo gewoon geen rol. Het Stedelijk Museum in Amsterdam kondigde twee jaar geleden aan dat het fotografie niet meer als aparte discipline ziet. Het Mondriaan Fonds, het rijksfonds voor de beeldende kunst, kijkt überhaupt niet naar disciplines en lijkt fotografie in zijn toekenningsbeleid niet een heel warm hart toe te dragen.

Dat wat er nu in de Cultuurmonitor staat over fotografie, komt uit het rapport dat ik hierover vorig jaar publiceerde, aangevuld met de nieuwste cijfers afkomstig van het CBS. Het is goed nieuws dat fotografie nu expliciet wordt benoemd in dit jaarlijkse overzicht van de culturele sector. Maar fotografie verdient het om los gezien te worden van de beeldende kunst. En ik doe hiertoe een oproep aan de Boekmanstichting, maar vooral ook aan de sector zelf. Want, zoals te lezen in de Cultuurmonitor van dit jaar: "Waar in andere domeinen brancheorganisaties gegevens op systematische wijze verzamelen en ontsluiten over hun leden, ontbreekt binnen de fotografie nog een vergelijkbare informatiestructuur."
Laten we fotografie als breed cultureel fenomeen zien én benoemen. Ik hoop dat de sector werk maakt van het verzamelen en beschikbaar maken van de relevante cijfers. Fotografie is overal; iedereen heeft er dagelijks mee te maken. Door het als onderdeel van de beeldende kunst te behandelen, ontken je de praktijk van zowel de fotografie als die van de beeldende kunst. □

Genoeg

Precies wat je nodig hebt!

Praktische tips om geld te besparen

DIY: creatief, origineel, en vaak beter voor het milieu

4 X PER JAAR *Genoeg Magazine*
1 JAAR
€ 21,95

OF MET *Cadeau*
SLECHTS
€29,95

Een **magazine** voor *iedereen* die **meer** wil *doen* met **minder!**

Genoeg is hét tijdschrift voor mensen die graag een duurzamer leven leiden, met minder spullen, minder gedoe en meer tijd voor de belangrijke dingen in het leven. Elk nummer staat vol inspirerende verhalen, achtergrondinformatie en praktische tips voor een zinvol en gelukkig bestaan.

Scan de **QR-code** voor meer informatie!

Genoeg
@genoegmagazine

abonnement.genoeg.nl

© Remco de Waal

Remko de Waal wint Publieksprijs Zilveren Camera

Na maanden van fysiek en online stemmen is de winnaar van de Zilveren Camera Publieksprijs bekend: Remko de Waal. In totaal werden bijna 5.000 stemmen uitgebracht, waarvan bijna 1.000 op de winnende foto. Hij nam de award in ontvangst voor zijn foto waarop prinses Amalia poseert tussen militairen.

Het publiek koos overtuigend voor de foto van De Waal. Op de tweede plaats eindigde de foto 'Probleemwolf Bram' van Marielle van Uitert, gevolgd door Daniel Rosenthal met 'De laatste hoop: migratie per boot van Frankrijk naar Groot-Brittannië'.

WINNENDE FOTO

De winnende foto toont prinses Catharina-Amalia tijdens een ceremonie op de Prins Bernhardkazerne in Amersfoort. Zij was daar op werkbezoek samen met haar vader, koning Willem-Alexander. Voor vertrek poseerde de kroonprinses met leden van het Regiment Huzaren Prinses Catharina-Amalia, dat naar haar is vernoemd en is ontstaan uit een samenvoeging van verschillende tankregimenten. Tijdens het moment riep iemand luid 'Catharina', waarop de groep reageerde met 'Amalia'. Die spontane kreet verraste haar zichtbaar.

JURY

De Publieksjury, bestaande uit Hans Aarsman (fotograaf en schrijver), Pelin Tatli (fotoredacteur ANP) en Randy Fokke (fotograaf) selecteerde vooraf tien beelden die de hoogte- en dieptepunten van het afgelopen jaar indringend vastleggen en de kracht en diversiteit van de fotografie tonen. Vervolgens bracht het publiek zijn stem uit. De Publieksprijs wordt georganiseerd in samenwerking met Kamera Express en Fotomuseum Hilversum en bekroont het beeld dat volgens het publiek het meest raakt of inspireert. □

De Zilveren Camera is de grootste en belangrijkste journalistieke fotowedstrijd van Nederland. De competitie bestaat uit tien categorieën, elk met een eigen winnaar, waaruit één overallwinnaar wordt gekozen. Daarnaast reikt de organisatie ook de Prijs voor Storytelling uit en de Publieksprijs. De tentoonstelling met alle genomineerde en winnende foto's is nog tot en met 10 mei te zien in Fotomuseum Hilversum en reist daarna door het land.

In het volle licht

Je loopt door het park en ineens staan ze daar. Groot en onmiskenbaar. Mensen die je zelden ziet, maar die er wel zijn. Ernst Coppejans geeft ze een gezicht. Maakt hun verhaal zichtbaar. Niet alleen voor het selecte gezelschap van de museumbezoeker. Gewoon buiten, waar iedereen kijkt. Ernstige gezichten, trotse houdingen en liefdevolle blikken. De fotograaf opent een wereld die vaak gesloten blijft.

DIANA BOKJE

Coppejans wil iets kantelen. Niet later, maar nu. Zijn betrokkenheid gaat ver. Zijn telefoon stroomt vol met berichten, verhalen, beelden. Gedreven door zijn persoonlijke band met het onderwerp zuigt hij alle informatie op. “Soms zou ik daaraan willen ontsnappen. Ik ben een optimist tegen de klippen op. Zelfs dat kan me tegenwoordig vaak niet redden. Het steunt me dat ik mensen een stem kan geven die niet gehoord en gezien worden. Marginaliseren is niet eens meer het woord. In Amerika voltrekt zich een regelrechte genocide met betrekking tot transpersonen. Dat is niet te bevatten, angstaanjagend.”

NU OF NOOIT

In 2024, toen het nog kon, exposeerde hij in de West Village in New York. Buiten, in het park. *From the street to the heart*. Mensen die vanwege hun geaardheid buiten de maatschappij vallen. Uit huis gezet, dakloos. Stoer en zelfverzekerd staren ze in de lens. We bevinden ons in hun territorium. De straten van New York. De stad baadt in het zonnige licht en laat zich met zijn heldere kleuren van zijn mooiste kant zien. Bijna romantisch. Dat contrast schuurt. De fotograaf verheft hiermee de gefotografeerden tot de helden van de straat. Via tekst en qr-codes vertelden zij hun verhaal aan het publiek. Direct en zonder filter. Het Nederlands consulaat en het ministerie van Buitenlandse Zaken steunden het project.

Net als de fotograaf voelden zij de urgentie. Het was nu of nooit. De veiligheid staat onder druk. In het huidige Amerika biedt het New York van burgemeester Zohran Mamdani nu een veiligere haven voor de LHBTIQA+-gemeenschap. Toch is ook hier een nieuwe expositie onhaalbaar. “Veel mensen voelen zich gesterkt door het regime. Ze hebben geen enkele grens meer in de manier waarop ze deze mensen benaderen. Het is levensgevaarlijk. De levensverwachting van een zwarte transvrouw in Amerika is veertig jaar. Uit angst voor ICE durven veel van hen nauwelijks de straat op. Het vinden van werk en het opbouwen van een normaal bestaan is ongelooflijk moeilijk. De gemeente en hulporganisaties van New York doen wat ze kunnen. Vaak is dat niet meer dan het bieden van een luisterend oor. Ze kunnen de stroom vluchtelingen uit de rode staten niet aan.” Daarom maakt Coppejans een boek. Crowdfunding regelt de rest. De steun is groot. Deze zomer ligt het boek buiten bij Athenaeum, op het Spui en in de Bijlmer.

GEZIEN WORDEN

Nog voor de inkt van het boek droog is, begint een nieuw project. In *The hands that heal* richt hij zijn camera op transgender klinieken die door de community zelf zijn opgezet. Een wereldwijd netwerk dat zich verschuilt op anonieme plekken. Veel transpersonen mijden de reguliere zorg als gevolg van angst, afwijzing of vernedering. “Het is totaal gestoord dat mensen die niks liever willen dan zichzelf zijn en een rustig leven leiden, altijd de pineut zijn. Gelukkig zijn transpersonen heel sterk. Dit leidde ertoe dat zij op veel vijandige, ingewikkelde plekken hun eigen zorgsysteem hebben opgezet. Die plekken zijn dus echt van levensbelang.”
Levensreddende klinieken klinken als ziekenhuizen. Vaak is het niet meer dan een verstopt appartement, ergens in een woonwijk. Anonieme plekken die zorgen voor mentale gezondheidszorg en voor verstrekking van bijvoorbeeld hormonen of een hiv-test. Maar ook iets anders: herkenning. Je wordt geholpen door iemand die je begrijpt. De plekken bieden meer dan zorg. Ze geven tijd, ademruimte en soms een schuilplaats. Veiligheid loopt als een rode draad door het werk van de fotograaf. Van LHBTIQA+ tot mensensmokkel. “Iedereen heeft het recht om zijn leven te leiden. Zonder dat andere mensen daar iets van moeten vinden of iets tegen moeten doen. Veiligheid is een groot onderwerp in al mijn series omdat de mensen wiens verhalen ik mag vertellen, gewoon niet veilig zijn.”
Ook tijdens het fotograferen speelt dat. Met zijn één meter negentig en zijn lange blonde haar valt de fotograaf behoorlijk op wanneer hij in Azië over straat loopt. Vermomd als toerist, compleet met rugzak, zonnebril en kleine camera, vindt hij zijn weg naar de verborgen locaties. Het vinden van organisaties die hem kunnen helpen en het krijgen van toegang kost veel tijd. “Je kunt niet zomaar binnen denderen met je camera. Zo werkt het niet. Waarom zouden ze mij in godsnaam toegang geven? Ik investeer heel veel tijd in het opbouwen van een goede relatie. Vertrouwen winnen. Tot mensen snappen wat je wil. Samenwerken met organisaties die de verhalen kunnen gebruiken voor campagnes en om fondsen te werven. De personen die ik fotografeer willen vaak graag meewerken. Ondanks de situatie waarin ze zitten zijn ze trots op wie ze zijn. Ze willen gezien worden.”

WIJ ZIJN MET MEER

Legale Liefde, een tentoonstelling over homo- en lesbische stellen die in de afgelopen 20 jaar trouwden. Het laat zien hoe de

© Ernst Coppejans, Gia, From the streets to the heart

liefde overwint. Dwars over de kelen van de geportretteerden snijden zwarte strepen verf. Dit was geen baldadigheid. Dit was echt, bewust en agressief. “Ook in Nederland zijn steeds meer mensen tegen iedereen die anders is. Niet alleen LHBTIQA+ personen, ook vluchtelingen of mensen zonder witte huidskleur.”

In Den Helder hingen recentelijk de doeken van de tentoonstelling *Oudroze*, een eerbetoon aan LHBTI-ouderen, kapotgesneden in de wind. De exposities zijn in steeds minder steden in ons land welkom. Toch gaat hij door. Met hulp van Stichting Open Mind, de partner met wie Coppejans deze tentoonstellingen maakte, komen er nieuwe prints. De politie houdt een oogje in het zeil. “De hele basis van hoe ik dacht dat de wereld werkte is weggevaagd. Ik vind het best ingewikkeld om me daartoe te verhouden. Het maakt me heel boos. Ik ben een zeer vredelievende man, maar sinds een jaar vloek ik regelmatig hardop als ik het nieuws lees.” Die boosheid stuwt hem vooruit. “We laten ons niet wegzetten omdat zij harder brullen. Wij zijn met meer. We zijn alleen minder luidruchtig. Wij zijn het waard. Mensen zijn het waard. Mensen en hun verhalen. Het gaat om echte menselijkheid: voor elkaar zorgen, elkaar steunen en luisteren. En elkaar zien. Het gaat niet over tolereren, maar over accepteren dat iedereen anders is. Dat iedereen goed is zoals hij is.”

Hij volgt geen strategie. Geen plan op papier. “Ik volg mijn hart. Zo vinden de projecten mij.” □

© Erik Hijweege

Ontdekkingsreiziger in sublieme natuur

ERIK HIJWEEGE

Het liefst was Erik Hijweege een eeuw eerder geboren en had hij zich als ontdekkingsreiziger verwonderd over de onbekende, ongerepte en ontzagwekkende natuur. Hij probeert dat gevoel van reizen te benaderen en zoekt daarom de meest afgelegen en geïsoleerde plekken op aarde op. Of gaat naar plekken waar natuurgeweld overdonderend is. Hij verwondert zich over hoe mensen daar kunnen leven en is stiekem ook blij met de techniek van nu om dat allemaal vast te leggen.

MADELEINE ROOD

© Erik Hijweege

© Erik Hijweege

Erik Hijweege gaat bijna weer op reis, met zijn pick-up met camperunit naar Noorwegen. Voor hem is de wereld één grote speeltuin geworden, sinds hij in 1998 zijn baan als marketingstrateeg bij een reclamebureau opzegde en zijn stropdas 'ritueel doorknipte'. "De beste keuze ooit," zegt hij. Hij gaat graag op zoek naar afgelegen plekken en sublieme natuur. Die fotografeert hij soms ook zoals ontdekkingsreizigers deze ooit voor het eerst moeten hebben gezien. Ook portretteert hij mensen die aan het einde van de wereld wonen en legt hij hun omgeving vast. Het verlangen om daar te wonen en de fascinatie voor hoe je daar überhaupt kunt overleven, zijn reden voor zijn reis naar Noorwegen. Hij verheugt zich al op het wild kamperen. Bij voorkeur naast een waterval.

TORNADO'S

Bij natuur gaat het niet alleen om onherbergzame landschappen of ruige zeeën, maar ook om natuurgeweld. "Ik ben een paar keer als storm chaser naar de VS gegaan, om tornado's te fotograferen. Met een meteoroloog ging ik op stap. Hij had een live-verbinding met weersatellieten, bekeek de weermodellen en wist waar het ging gebeuren: de *targetarea*. Hij weet ook waar je je voor een storm moet positioneren en zorgt ervoor dat je op het laatste moment wegkomt. Want het is gevaarlijk, ook door de bliksem. Als dat samenvalt, is dat krankzinnig. Dan sta je daar op een afgelegen countryroad in een monsterstorm, die kolkt en draait. De storm wordt steeds breder, donkerder en komt met het onbeschrijflijke geluid van een waterval. Het is verschrikkelijk indrukwekkend en angstaanjagend tegelijk. De kracht van de natuur en de nietigheid van de mens komen daarin samen. Je voelt je bijzonder klein. In Europa heb je natuurlijk ook wel stormen, maar veel meer in een stedelijke omgeving. In de VS heb je veel uitgestrekter platteland en zie je ze zo op je afkomen. Een paar keer was het écht spannend. Maar de ergste storm kon ik niet fotograferen. Die heb ik gemist omdat het te gevaarlijk was. '*No storm is worth dying for!*', riep de meteoroloog, toen we naar de auto renden." Van deze stormen maakte hij de serie *Supercell*.

WATERVALLEN

De sublieme natuur – daar verwondert hij zich graag over en daarvoor reist hij de hele wereld over. Van Groenland tot Brazilië, van de VS tot Zuid-Afrika en van Schotland tot China. "Niet alleen stormen, ook watervallen heb ik veel gefotografeerd. Die lijken minder bedreigend en risicovol dan stormen, maar als je die miljoenen liters water langs ziet stromen, is dat ook fascinerend. Zeker als je er alleen bij staat: fenomenaal. 's Avonds bij volle maan is het helemaal bijzonder. Dan voel je je echt klein."
Die nietigheid laat hij ook uitkomen in zijn foto's van huisjes op extreem afgelegen plekken. "Ik vind het bijzonder als mensen mij deelgenoot maken van hun leven op zo'n plek." Dat gebeurde onlangs in Finland, waar hij op bezoek ging bij een man die woonde in de blokhut van zijn oma aan een bevroren meer. Het traporgel stond nog in het huisje, de kanten gordijntjes hingen nog voor de ramen. Hij mocht hem portretteren, maar de man in kwestie kon de dag niet beginnen voordat hij een ijsduik had genomen.

ONSCHERP

Voor elke serie en elk onderwerp gebruikt hij een andere camera. "Mijn serie *Uncharted* gaat over hoe ontdekkingsreizigers zich moeten hebben gevoeld en hoe zij de wereld zagen. Daarvoor gebruikte ik een infraroodcamera met oude Petzval-lenzen. Dat zijn koperen lenzen die zo slecht zijn dat het mooi wordt. De randen zijn onscherp en de kwaliteit is slecht. Dat geeft een negentiende-eeuwse uitstraling." Ook houdt hij van tintypes, dat is een proces uit 1880 dat hij graag gebruikt. De aluminiumplaten worden eerst in zilvernitraat gedoopt, waardoor de platen lichtgevoelig worden. "Door het gebruik van een vergroter kan ik een tintype maken dat groter is dan het positief. Elke afdruk is uniek. De afbeelding is hetzelfde, maar door het ontwikkelen en de chemische stoffen krijg je happy accidents, waardoor elke print speciaal is."
Tijdens corona bleef hij in Nederland en maakte hij in Noord-Friesland foto's van dansende spreeuwen. "Die donkere wolk van vogels was net een storm. Natuurlijk was deze minder bedreigend, maar ik kwam wel onder de vogelpoep te zitten. Met een slechtvalk in de buurt werd het helemaal spectaculair. Als reactie vlogen de vogels in heel bijzondere vormen. Daarvoor moet je wel een beetje geluk hebben. Dat bepaalt moeder natuur."

POËTISCH

Hij noemt zichzelf geen natuurfotograaf. "Een klein huisje in al dat natuurgeweld maakt het interessanter. Het kleine benadrukt het grootse. Daarom fotografeer ik ook altijd van beneden naar boven. Drones gebruik ik niet. Ik wil ook niet de zoveelste foto van een waterval maken. Oude technieken helpen om een persoonlijke laag te geven, evenals vakmanschap. De watervallen laat ik als fotogravures door meesterdrukker Eric Levert afdrukken, die daarvoor een etspers gebruikt. Van watervallen heeft hij gravures gemaakt, afgedrukt op Japans papier, wat het heel poëtisch maakt. Ik wil het anders doen dan de rest van de wereld. Oude fotografie-processen helpen daar soms bij."
Hij gaat letterlijk en figuurlijk ver voor een mooie foto en heeft alweer plannen voor zijn volgende reis, na Noorwegen. Hij wil cyanotypes maken van huizenhoge golven. Dus maakt hij zich na Noorwegen weer op voor de volgende reis. Naar Nazaré in Portugal. □

“ Het kleine benadrukt het grootse. Daarom fotografeer ik ook altijd van beneden naar boven.

Erik Hijweege (1963) woont en werkt in Zuid-Limburg. Hij heeft jarenlang gewerkt als marketingstrateeg, volgde de Fotoacademie in Amsterdam en maakt nu voornamelijk vrij werk. Daarin staan het sublieme van de natuur en de nietigheid van de mens centraal. Expeditieberichten is de titel van zijn laatste fotoboek en eind dit jaar volgt Remote. Hij is te horen in de podcast Epische Reizen van Robert Tetteroo. Vanaf 1 mei 2026 exposeert hij bij Galerie Huis van Tichelen in Herentals (België). In 2027 volgt een expositie in Fotomuseum Aan het Vrijthof in Maastricht. Erik Hijweege wordt vertegenwoordigd door Warnars & Warnars Art Dealers. www.hijweege.com

© Erik Hijweege

© Erik Hijweege

© Erik Hijweege

© Patz Vander Sloot

© Patz Vander Sloot

“De werkelijkheid is mijn startpunt”

Meer dan wat dan ook is Patz Vander Sloot een verhalenverteller. En dat zie je terug in zijn beelden. “De behoefte aan het vertellen van verhalen is evolutionair in ons brein terecht gekomen. Dat was essentieel voor onze overleving. Het gevolg is dat ons brein ogenblikkelijk een verhaal gaat vertellen bij het zien van bepaalde beelden. Hoewel iedereen anders is en dat bij de ene persoon wel actiever gebeurt dan bij de andere.”

MARTIEN VERSTEEGH

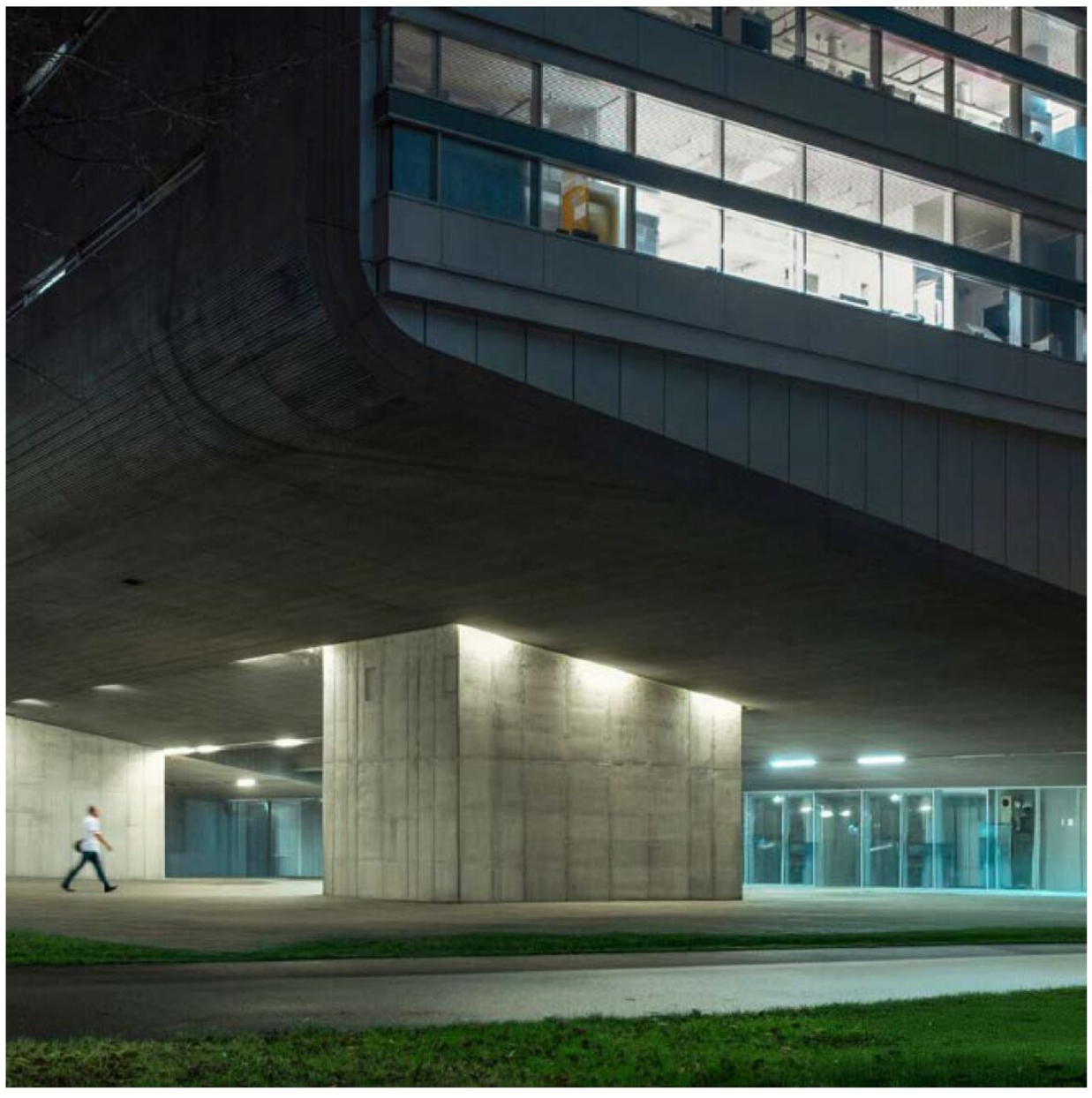
Na twee jaar fotografieopleiding aan de Kunstacademie in Den Haag rolde hij – heel jong nog – min of meer bij toeval de modefotografie in. “Ik schraapte het geld bij elkaar om een studio te huren.” Hij vond het mooi werk en hij kreeg bovendien interessante, uitdagende, grote opdrachten, maar had tegelijkertijd het gevoel op zijn tenen te moeten lopen. De nadruk kwam steeds meer op beeldbewerking te liggen, wat goed bij hem bleek te passen. Van beeldbewerking, rolde hij het internet in en van internet weer in de advertising. Na een paar jaar besloot hij echt in de verhalen te duiken. Dan krijgt hij een groot boekencontract voor de ontwikkeling van een aantal jeugd- en kinderboekenseries van Uitgeverij AW Bruna. Dat was het moment dat hij alles te weten wilde komen over de theorie van verhalen. “Aristoteles verdiepte zich daar al in. Hij vroeg zich af waarom het publiek bij het ene toneelstuk op het puntje van de stoel zit, terwijl het bij het andere in slaap valt. De theorie die hij daarover opschreef, is altijd toe te passen op een tijdlijn. Een verhaal met een begin, een middenstuk en een einde. Maar hoe doe je dat op stilstaand beeld? Dus in een foto? Die gedachte fascineerde me.”

X-PRO

Een jaar of drie geleden werd Patz verliefd op een camera: de Fuji X-pro3 met een vast 23 mm-objectief. “Ik vond het zo’n mooie camera en besloot: hier moet ik het mee doen. Met deze lens. Als het echt groter moet, huur ik een Fujifilm GFX100S II met een 50 mm-lens. Net zo saai. Maar verreweg het meeste doe ik met die Xpro. Ik ben vanaf het moment dat ik die camera had enorm veel gaan fotograferen. Er gaat geen dag

© Patz Vander Sloot

© Patz Vander Sloot

voorbij zonder dat ik foto's maak. Toen ik na al die jaren weer begon met fotograferen, meed ik mensen in eerste instantie. Maar langzaam maar zeker kwamen ze weer het beeld inlopen. Toch ging het nooit over die mensen. Het zijn bijna objecten in een stilleven."
Veel van de series van Patz zijn niet als zodanig gemaakt. "Ik fotografeer op drie manieren, zou je kunnen zeggen. Ik bedenk een concept en ga daarmee aan de slag. Of ik loop al fotograferend door de stad en denk dan: hé, dit is een serie aan het worden. De derde manier is dat ik gewoon veel fotografeer en dan later zie dat bepaalde foto's bij elkaar passen: dat ze een verhaal vertellen."

WITTE JURK

Dat gold ook voor deze serie *In passing*. "Die begon met de foto in Spanje van die vrouw die in een witte jurk over een plein loopt. Ze zag er tiptop uit, alsof ze onderweg was naar een feest. Zie je, er ontspint zich meteen een verhaal in mijn hoofd. Toen later iemand dat beeld kocht, vertelde zij dat de vrouw op de foto net haar moeder was. Geweldig vind ik dat. Toen werd het haar verhaal. Interessant trouwens ook dat mensen altijd willen weten waar een foto gemaakt is. Ook dat draagt blijkbaar bij aan het gevoel dat mensen bij een foto krijgen."
Het is overigens niet zo dat Patz urenlang op een plek staat te wachten tot hij het geluk heeft dat er net maar één persoon op zijn foto staat. "Daar ben ik te ongeduldig voor. Voor mij is de werkelijkheid slechts het uitgangspunt. Ik heb uit al deze beelden dus mensen weggehaald. Dat weghalen van elementen stuit soms op verzet. Zo maakte ik een foto van de universiteit in het centrum van Utrecht. Een prachtig oud gebouw. Daar ligt een grote zwarte ronde steen voor, die voor de universiteit heel belangrijk is. Maar die paste niet in mijn beeld. Ik heb er geen enkele moeite mee om zoiets weg te halen. Het was autonoom werk, dus het is mijn beeld."

ECHTE MENSEN

Patz bleek andere foto's te hebben, die goed pasten bij de sfeer van de foto van de vrouw op het plein in Spanje. Maar hij ging met die serie in zijn achterhoofd ook weer de straat op. "En ineens was er een vrouw die me recht aankeek. Dat voelde als een verandering. Plots waren de mensen niet meer slechts objecten, maar realiseerde ik mij dat het echte mensen met echte levens betrof. Verdienden ze niet meer dan een bijrol in mijn beelden? Het voelde alsof ik een keus te maken had. Ik vind mensen ontzettend leuk, maar ook spannend. Wil ik mensen blijven fotograferen als passanten of kan ik ze ook echt portretteren?"

SURREALISTISCH

"Ik ben op zoek naar mijn stijl. Die hoop ik overigens niet voor mijn tachtigste te vinden. Het is de zoektocht die interessant is. Ik laat me graag inspireren door de schilderkunst. De sfeer van de schilderijen van Edward Hopper bijvoorbeeld. Ik probeer dat niet na te maken, maar het zijn zeker schouders waar ik op sta. Mijn beelden doen vaak een beetje surrealistisch aan, zonder dat ze dat écht zijn. Mijn brein begint meteen verhalen te spinnen rondom de hoofdpersonages in mijn serie. Ik heb er zelfs een kort zinnetje bijgeschreven. Maar eigenlijk wil ik het verhaal niet verzinnen voor de kijker. Het is juist prachtig dat voor de een de hoofdpersoon haar eigen moeder blijkt te zijn en voor de ander is de hoofdpersoon op de foto misschien wel het gebouw." □

www.patzvanderslootphotography.com

De luxe om te kunnen kiezen

Cuno de Bruin bevindt zich in een positie waar veel fotografen van dromen. Dankzij een vaste rol bij Tommy Hilfiger is hij niet afhankelijk van elke opdracht die voorbij komt en dat geeft hem vrijheid. Vrijheid om alleen ‘ja’ te zeggen tegen projecten die bij hem passen. De afgelopen jaren heeft hij gebouwd aan zijn signatuur als fotograaf, met een herkenbare stijl en een groeiend publiek dat inmiddels uit duizenden volgers bestaat. Die combinatie maakt hem aantrekkelijk voor opdrachtgevers: niet alleen als maker van beelden, maar als een compleet pakket, van concept en merkgevoel tot distributie en bereik.

NAOMI HEIDINGA

De weg naar de fotografie was alles behalve recht voor De Bruin. Na een korte periode op het Grafisch Lyceum in Utrecht koos hij voor een meer commerciële richting, waar hij veel leerde over ondernemen en strategie, maar creatief weinig uitdaging vond. Ook bij de studie Communication and Media Design aan de Hogeschool Utrecht voelde hij zich niet op zijn plek. Pas op de Fotoacademie viel alles samen. “Daar werd ik voor het eerst echt creatief uitgedaagd. Ik fotografeerde al wel, maar nog niet écht: daar leerde ik pas echt na te denken over licht en compositie.”

KANTELPUNT

Hoewel hij de opleiding niet afrondde, nam hij die basis mee. Modefotografie bleek uiteindelijk niet zijn richting en tijdens zijn werk als ontwerper raakte fotografie op de achtergrond, totdat een reis naar Japan in 2018 het kantelpunt werd. Daar, met de camera in de hand, besefte hij: dit is wat ik wil. De vrijheid, het onderweg zijn, het vastleggen en delen van beelden die anderen inspireren. Niet veel later, tijdens een reis naar de Dolomieten, ontstond een beeld dat zijn carrière een beslissende impuls gaf. Aan het Lago di Braies fotografeerde hij in alle vroegte de bekende bootjes, op zoek naar een nieuw perspectief. “Een docent zei ooit: een goede foto moet ook ondersteboven werken. Daar denk ik nog vaak aan op dit soort plekken.” Het beeld won een prijs van reismagazine Columbus en bracht hem in één klap in contact met een netwerk van magazines, reisorganisaties en merken.

TULPENVELDEN

Hij won een reis naar Nepal en even leek niets een succesvolle carrière nog in de weg te staan, tot corona roet in het eten gooide. Reizen werd onmogelijk, de trip ging voorlopig niet door en de vraag drong zich op: wat nu? Zijn bereik op Instagram bleef groeien, maar zonder verre bestemmingen moest hij opnieuw bedenken wat hij zijn publiek kon bieden. Die beperking dwong hem tot een andere blik. In opdracht van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) fotografeerde hij de Nederlandse tulpenvelden. Dat leidde tot een ander idee, dat hij samen met een andere fotograaf pitste bij het NBTC: het idee om cabins door heel Nederland vast te leggen, als alternatief voor verre reizen. “We zijn het hele land door gegaan, van Zuid-Limburg tot Lauwersoog. Niet altijd de meest fotogenieke plekken, maar juist daar leer je hoe je verhalen neer kunt zetten.” In die periode leerde hij zijn stijl te verbreden naar een meer verhalende benadering die later van grote waarde zou blijken.
Toen de wereld in 2021 langzaam weer openging, diende de volgende kans zich aan: een opdrachtreis naar Madeira, dit keer samen met zijn gezin. Daar deed hij wat hij tijdens de pandemie in Nederland had geleerd: verhalen vertellen en de sfeer vangen, alleen nu in een andere context.

Tegelijkertijd begonnen ook merken hem steeds vaker te benaderen voor samenwerkingen. Anno 2026 werkt hij voor magazines, merken, reisorganisaties en regio’s die zich internationaal willen profileren, van Zuid-Tirol tot Zwitserland.

INFLUENCER

Zijn bereik op Instagram is gegroeid naar meer dan 100 duizend volgers. Toch voelt hij zich geen influencer. Waar veel volgers vooral benieuwd zijn naar hoe hij reist en fotografeert, kiest hij er bewust voor om selectief te delen. Hij ziet zichzelf in de eerste plaats als een merk en dat vraagt om keuzes. “Je voelt soms de druk om te blijven posten,” zegt hij, “maar ik heb moeten leren dat dat niet altijd nodig is.” Twee keer per week publiceren is voor hem voldoende, en nieuw hoeft het niet altijd te zijn.
Olympische Spelen
Zijn stabiele basis geeft rust, maar kent ook een keerzijde. Het betekent soms dat hij ‘nee’ moet zeggen tegen mooie kansen, simpelweg omdat het niet past. Tegelijkertijd weet hij dat je sommige kansen juist wél moet grijpen, ook als je nog niet zeker weet of het gaat lukken. Die ruimte krijgt hij gelukkig ook van zijn werkgever. Zo fotografeerde hij onlangs de sfeer rondom de Olympische Spelen voor biermerk Corona, een opdracht die pas op het laatste moment bevestigd werd. In contrast daarmee staan samenwerkingen met reisorganisaties en landen, die vaak veel verder vooruit worden gepland en daardoor beter te combineren zijn.
Die balans zoekt hij ook privé. De scheidslijn tussen opdrachtreizen en reizen met zijn gezin bewaakt hij bewust. Waar hij voor werk vaak een lijst afwerkt en strak plant, probeert hij tijdens gezinsreizen de camera vaker weg te leggen. “Ik ben perfectionistisch, dus dat blijft lastig,” geeft hij toe. Zijn gezin speelt wel een rol in zijn beelden, maar altijd doordacht en esthetisch. Hij maakt geen spontane kiekjes bij het zwembad, maar beelden die passen binnen zijn visuele stijl. Tegelijkertijd wringt het soms met de realiteit van opdrachten. Die vragen snelheid, terwijl hij juist tijd nodig heeft om tot authentieke fotografie te komen. “Echte beelden maak je niet in drie dagen,” zegt hij. Soms plakt hij er daarom zelf dagen aan vast.

PRIKKELEN

Nu het steeds drukker wordt, dient zich een nieuwe keuze aan: hoe verdeel je je tijd? Voorlopig werkt hij vier dagen per week, maar in de toekomst moet daar mogelijk een dag af. Niet alleen om meer ruimte te maken voor fotografie, maar ook om bewuster te

© Cuno de Bruin

kiezen waar hij zijn energie in steekt. Want hoewel hij inmiddels op veel plekken is geweest, staan er nog altijd bestemmingen op zijn verlanglijst, zoals IJsland en Patagonië. Toch zit de echte waarde voor hem niet alleen in die ‘grote namen’. Juist een land als Oeganda maakte diepe indruk. “Als je echt Afrika wilt ervaren, moet je daarheen.” Het zijn dat soort ervaringen die hem blijven prikkelen en die hij wil omzetten in beelden die verwondering oproepen en anderen inspireren. □

www.cunodebruin.com

DuPho.
Dutch Professional Photographers

© Colin Delfosse

Koloniale roofkunst moet retour

COLIN DELFOSSE

De teruggave van cultureel erfgoed aan voormalige kolonies is iets waar veel westerse landen op dit moment mee worstelen. Colin Delfosse won de tweede prijs bij de Sony World Photography Awards in de categorie Documentaire met een serie over de vele belangen rond de teruggave van erfstukken vanuit België aan zijn voormalige kolonie, de huidige Democratische Republiek Congo.

JAN PAUL MIOULET

© Colin Delfosse

> “Het beste wat we kunnen doen, is de kunstwerken teruggeven en kijken wat er gebeurt.

Colin Delfosse ziet zijn werk in Afrika, in 2006, kort na zijn studie journalistiek, als het begin van zijn carrière. Dat jaar belandde hij in Kolwezi, een mijnstad in de regio Katanga, in het zuidwesten van Congo, toen tijdens de eerste verkiezingen na een lange periode van oorlog en onrust buitenlandse waarnemers werden uitgenodigd. Inmiddels kent hij het land, zijn roerige historie en zijn bewoners goed en is het een startpunt voor zijn projecten. Zo bereikte Delfosse in 2023 al de shortlist van de Sony World Photography Awards (SWPA) met *Fulu Act*, een serie over straatartiesten in Kinshasa die met kostuums die van afval gemaakt zijn, maatschappelijke thema’s onder de aandacht brengen. Dit jaar heeft hij met zijn serie *Restitution* de tweede prijs gewonnen bij de SWPA in de categorie Documentaire.

SHORTLIST

De serie gaat over de discussie die zowel in de Democratische Republiek Congo als in België speelt rondom de teruggave van Congolese kunstwerken die zich nu in België bevinden. Het idee voor de serie kreeg hij tijdens het staatsbezoek van de Belgische koning in 2022 aan Congo. Tijdens dat bezoek had de koning een masker bij zich dat in bruikleen werd gegeven aan een prachtig nieuw, met Zuid-Koreaanse steun gebouwd museum in Kinshasa, de hoofdstad van Congo.
Daarmee liep hij vooruit op een nieuwe wet in België die in juli van dat jaar werd aangenomen en die de restitutie van goederen die verband houden met het koloniale verleden moest regelen. Dat is inmiddels bijna vier jaar geleden en sindsdien is nog geen enkel stuk geretourneerd. Dat is kenmerkend voor hoe complex de vraagstukken zijn rondom dit onderwerp. Delfosse heeft de afgelopen jaren onder andere de Congolese onderzoekers geïnterviewd en gevolgd die door heel Congo onderzoek doen naar de oorsprong van de objecten. Het gaat in totaal om zo’n 22.000 artefacten en daarvan moet onderzocht worden of ze destijds rechtmatig door België zijn verworven of illegaal zijn verkregen.

ANIMISTISCHE KUNSTWERKEN

Daar komt nog eens de vraag bovenop naar wie de stukken dan terug zouden moeten gaan. Naar de dorpen of regio’s waar ze ooit vandaan kwamen? “Van wie zijn die kunstwerken, en wie is daar dan de rechtmatige eigenaar van, de dorpen, of de staat, die ze waarschijnlijk in een museum in de hoofdstad onderbrengt?” Veel van deze objecten zijn al meer dan een eeuw geleden ontvreemd, wat het extra moeilijk maakt om hun herkomst goed te bepalen. Toch vragen velen om teruggave van de werken, zonder dat de vraag wordt gesteld hoe ze werden verkregen.
Delfosse kent de gevoeligheden van het land, maar probeert daar geen uitgesproken mening over te hebben. Er bestaat wel een speciale relatie tussen België en Congo, maar dat is niet altijd een gemakkelijke, gezien de zware koloniale erfenis. Zijn reportages, aanvankelijk op analoog middenformaat op 6x6, en sinds enige tijd op digitaal middenformaat, kenmerken zich door hun visuele gelaagdheid en vinden dan ook zowel hun weg naar magazines als het Duitse *Geo,* het Franse *Le Monde* en het Belgische *Médor* en exposities in musea in vele landen. Hij draagt geen harde boodschap uit, maar probeert zoveel mogelijk kanten te belichten. Wat hij vooral belangrijk vindt, is dat nieuws over het land naar buiten komt. Congo is het op een na grootste land van Afrika en het elfde grootste ter wereld, met een bevolking van 124 miljoen mensen. Maar internationaal is er in zijn optiek onvoldoende aandacht voor het land en weten de meeste mensen er te weinig van.

GRONDSTOFFEN

Congo heeft een enorme rijkdom aan minerale bodemschatten, vooral in het oosten, wat een bron is voor conflicten. Het land gaat al jaren gebukt onder de strijd tussen verschillende groepen om de zeggenschap over die rijkdommen. Die strijd is de laatste jaren nog verhevigd door de toegenomen vraag om grondstoffen als kobalt en andere metalen, voor de fabricage van accu’s en elektronica. Die opgelaaide strijd en de toegenomen onrust in het land zorgen samen met het aantreden van een nieuwe regering in België voor een afgenomen interesse in de restitutie van koloniale roofkunst. Hoewel de situatie in Congo op dit moment zowel politiek als cultureel lastig is, hoopt Delfosse met deze serie Restitution mensen te bereiken, zodat de interesse rond dit onderwerp blijft. “Het beste wat we kunnen doen, is de kunstwerken teruggeven en kijken wat er gebeurt.” Want de stukken moeten wel terug, vindt hij. Naar wie, is volgens hem geen zaak van de Belgische overheid, omdat die niet de rechtmatige eigenaar is. Het is uiteindelijk aan Congo om te bepalen wat ze ermee willen doen. □

© Colin Delfosse

© Colin Delfosse

Colin Delfosse, geboren in 1981, groeide op in Brussel, België, waar hij momenteel woont. Na zijn studie journalistiek richtte hij zich in 2006 op documentaire fotografie, richtte hij samen met anderen een fotografisch collectief op en werkte hij vervolgens voor verschillende bureaus. Als freelance fotograaf legt Delfosse zich vooral toe op persoonlijke langetermijnprojecten in Centraal-Afrika. Sinds 2015 werkt Colin Delfosse ook als foto-editor voor het Belgische onderzoeksmagazine Médor, waarvan hij medeoprichter is.
www.colindelfosse.com

WE MAKE
A DIFFERENCE

PRODUCTS AND SERVICES THAT DISPLAY THE TIPA LOGO IS YOUR ASSURANCE OF THEIR OUTSTANDING **QUALITY, DESIGN AND PERFORMANCE**

TIPA WORLD AWARDS 2026

PHOTOGRAPHERS´ CHOICE
PICK YOUR FAVORITE PRODUCTS!
www.tipa.com/photographers-choice-2026/

Every year since 1991, TIPA awards have been given to the best photo, video and imaging products and accessories, including smartphones and equipment for printmaking, image editing and display. The TIPA logo is awarded by a large group of respected editors of technical magazines and websites from around the world, including the Camera Journal Press Club of Japan.

Visit our website to learn more about our organization and TIPA World Awards
www.tipa.com

Belonging: het overkoepelende thema van Foam Talent 2026

AYA MUSA

Fotowedstrijden doen graag alsof ze meten. Alsof er, tussen duizenden beelden, één beeld opstaat dat 'objectief' beter is dan de rest. In mijn vorige column schreef ik waarom dat idee schuurt. Fotografie is selectie: standpunt, timing, kadrering, uitsluiting. Betekenis ontstaat via publicatie en context. Jury's bepalen niet alleen wie wint, maar ook welk soort kijken normaal wordt, welk vocabulaire als professioneel geldt, en welke beeldethiek in de praktijk wordt beloond. Met die bril is Foam Talent een aparte categorie. Het draagt het woord wedstrijd, maar het werkt als een selectie voor een programma dat daarna publiek wordt uitgewerkt. De schaal maakt dat direct duidelijk. Voor Foam Talent Call 2026 kwamen 2.892 inzendingen binnen uit 107 landen. Samen omvatten die 5.784 projecten en 55.303 beelden. Als je zoveel werk naast elkaar ziet, verdwijnt het idee van 'de perfecte foto' vanzelf naar de achtergrond. Je kijkt naar praktijken, naar reeksen, naar hoe iemand een onderwerp benadert, naar de manier waarop beelden binnen één project een eigen logica ontwikkelen.
In 2026 is het programma bovendien verbreed. Voor het eerst stond de call open voor makers van alle leeftijden, zolang zij zich in een vroege fase van hun carrière bevinden. Er zijn twee categorieën geïntroduceerd: Foam Talent en Foam Talent Runners-up. In totaal zijn 30 kunstenaars geselecteerd uit 22 landen. Vijftien daarvan vormen de kernselectie die in Foam te zien zal zijn. Vijftien anderen worden als Runners-up gepubliceerd in het Talent Issue en op Foam's redactionele kanalen, in print en online. Op 6 juni opent de tentoonstelling in Amsterdam en loopt tot en met 28 augustus 2026. Rond die opening verschijnt ook het speciale nummer *Foam Magazine Talent Issue* #68, gewijd aan deze editie.
In veel wedstrijden is er één route naar buiten: een shortlist, een prijs, een moment, daarna stilte. Hier krijgen 30 fotografen een publiek kader, met twee manieren waarop werk kan landen. De kernselectie krijgt een tentoonstelling bij Foam, waar het werk niet alleen als afzonderlijk beeld wordt getoond, maar ook in samenhang met andere beelden, ruimtes en verhalen. Voor de runners-up biedt de publicatie een ander soort podium, waarin series niet tot één beeld hoeven te worden teruggebracht. Het werk kan zich als project ontvouwen, ondersteund door tekst, context en redactionele samenhang. Dat sluit aan bij hoe veel jonge makers vandaag werken: niet vanuit één beeld dat alles moet samenvatten, maar vanuit series waarin een onderwerp stap voor stap wordt onderzocht.
Ook de jurering hangt samen met dat programmakarakter. De selectie wordt bij Foam gemaakt door de curatoren, de mensen die later ook verantwoordelijk zijn voor tentoonstelling en publicatie. Ik was een van de juryleden die aan de selectie van Foam Talent 2026 heeft meegewerkt. In de open call wordt vermeld dat elke inzending door minimaal twee beoordelaars wordt bekeken. In een veld waarin smaak en normering altijd meespelen, maakt zo'n procedure het gesprek inhoudelijker, omdat je gedwongen wordt je oordeel te verwoorden tegenover iemand die net iets anders kijkt.
Wat komt er binnen wanneer je bijna drieduizend inzendingen uit zoveel landen naast elkaar legt? Niet alleen de omvang van het veld wordt zichtbaar, maar ook de thema's die telkens terugkeren. Veel projecten richten zich op politieke onderdrukking, mentale gezondheid, religie en geloof, ontheemding en de zoektocht naar culturele identiteit. Daarnaast is technologie nadrukkelijk aanwezig, met Artificial Intelligence zowel als instrument als onderwerp. Daarmee verschuift ook de vraag wat een beeld vandaag is: wie of wat het maakt, waar het terechtkomt, en waarom we het nog vertrouwen. Wanneer beelden steeds sneller worden losgemaakt van hun oorspronkelijke context, wordt de manier van werken zelf onderdeel van de betekenis. Een woord dat deze editie goed typeert is belonging: het zoeken naar een veilige ruimte, gevonden in huis, familie, gemeenschap of een plek. Dat begrip is breed, maar niet vaag. Het laat zien hoe verschillend projecten met verwante vragen kunnen omgaan. Er is ruimte voor intimiteit en conflict, voor het persoonlijke en het politieke, voor werk dat registreert en voor werk dat onderzoekt hoe representatie wordt geconstrueerd. In zo'n selectie wordt duidelijk hoe sterk hedendaagse fotografie zich beweegt tussen nabijheid en afstand, en hoe vaak makers proberen die twee tegelijk vast te houden. Juist daar ontstaat de spanning die een project laat werken.
Hier raakt Foam Talent direct aan het onderwerp van mijn eerdere column. Fotografie wordt nog vaak behandeld alsof het beeld zonder taal kan functioneren, terwijl de gevolgen van selectie en publicatie juist vragen om zichtbaarheid van keuzes. Een talentprogramma laat die dynamiek in versneld tempo zien. Makers leveren werk aan, maar ook een voorstel voor hoe dat werk gelezen wil worden. In een jurykamer wordt vervolgens niet alleen vorm besproken, maar ook het kader. Wat vinden we overtuigend, zorgvuldig, legitiem, toelaatbaar. Zelfs wanneer zulke woorden 'vakmatig' klinken, dragen ze normatieve lading. Ze bepalen mede hoe het veld zijn grenzen trekt en hoe het publiek leert kijken. Foam Talent heeft binnen de internationale fotografie een uitzonderlijke positie omdat het drie dingen structureel combineert. De selectie ontstaat uit een schaal die echte vergelijking afdwingt, met 2.892 inzendingen uit 107 landen, waardoor het programma niet alleen een etalage is, maar ook een momentopname van wat wereldwijd in opkomst is. Het resultaat wordt vervolgens in meerdere publieke vormen vastgelegd: een museale tentoonstelling, het *Foam Magazine Talent Issue* #68 in print en online, en een traject met internationale presentatie en, in één geval per editie, collectie-opname. Die combinatie maakt dat Foam Talent niet eindigt bij een prijsuitreiking, maar doorwerkt als referentie voor makers, opleidingen, redacties en instellingen die willen begrijpen waar de beeldtaal van de komende jaren naartoe beweegt.
Op 6 juni laat die tentoonstelling zien dat talent niet één vorm heeft, maar in deze editie in minstens dertig mogelijke richtingen uitwaaiert. □

De fotocollectie van Universiteit Leiden

De oudste museale fotocollectie van Nederland bevindt zich in Universiteit Leiden. Ze werd in 1953 opgericht met het doel om de technische en artistieke ontwikkeling van het medium fotografie te weerspiegelen. Later werden vroegere Nederlandse fotoverzamelingen toegevoegd en unieke verzamelingen waarmee vanuit Nederland de wereld gekend werd. Inmiddels beslaat de collectie bijna een miljoen foto's en aanverwante objecten en vormt zij een bron van onschatbare waarde voor onderzoekers, beeldredacteuren, publicatie-samenstellers en tentoonstellingscuratoren.

ROBERT THEUNISSEN

Maartje van den Heuvel is er al twintig jaar conservator en in die jaren is zij uitgegroeid tot internationaal gerespecteerd en geraadpleegd expert. "Inmiddels ben ik zodanig in het medium en het collectioneren ondergedompeld dat het soms grenst aan het monomane", zegt ze lachend. "Dat specialisme bevestigt en verdiept zich steeds meer doordat ik elke dag bijleer, mensen met bijzondere voorbeelden mij opzoeken en ik verbanden met andere collecties kan uitdiepen. Het wordt steeds interessanter en ik ben er dankbaar voor dat ik elke dag met de kunsthistorische aspecten van de fotografie en het collectioneren daarvan bezig kan zijn."

WISSELWERKING

Wat ze doet omschrijft Van den Heuvel als curatorial practice. "Het is een doorlopende wisselwerking tussen fotografen, de kunsthandel, musea en collecties en gebruikers zoals uitgeverijen, schrijvers, curatoren en redacteuren. Je hoort waar iedereen mee bezig is en wat ze nodig hebben. Daar vormen wij een schakel tussen. We staan voortdurend in contact met musea, waarvoor we als een soort laboratorium achter de schermen dienen. Conservatoren komen bij ons onderzoek; er gaan talrijke bruiklenen uit onze collectie naar tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Soms schrijf ik zelf over werk van fotografen, wat kan leiden tot een solotentoonstelling of een thematische groepstentoonstelling. In dat proces koop ik fotografie aan of verstrek ik opdrachten waarvan de resultaten dan weer in de collectie terechtkomen. Als werk van een fotograaf in onze collectie wordt opgenomen, wordt het erfgoed, wat een waardevermeerdering ervan inhoudt."

ONDERZOEK

De collectie van Universiteit Leiden dient in de eerste plaats het onderzoek en onderwijs. Hoogleraren, docenten, onderzoekers en studenten die zich met een bepaald onderwerp willen bezighouden, bestuderen en bestellen beeldmateriaal. Als de universiteit dat niet zelf in huis heeft, kan het worden aangeschaft.

Tijdens haar studie Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht specialiseerde Van den Heuvel zich al in fotografie. In 2018 promoveerde ze in Leiden met een onderzoek naar Nederlandse landschapsfotografie. "Met de hoogleraren Kitty Zijlmans, Jan Kolen en universitair hoofddocent Helen Westgeest deed ik onderzoek naar Nederlandse landschapsfotografie, samen met partners in het veld, zoals de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Voor dat onderzoek interviewde ik diverse representatieve fotografen. Sommige daarvan schonken werk en ik kocht ook fotografie aan. Op die manier groeit de collectie. Door corona ging de beoogde tentoonstelling destijds niet door, maar ik maak er nu een boek van dat dit jaar bij de Engelse uitgeverij Routledge verschijnt als het deel over Nederland in een internationale reeks. Fotografen die in het boek komen, probeer ik op te nemen in onze collectie omdat ik het mooi vind om die te laten groeien met hedendaagse fotografie. Ik kan ook naar veilingen of beurzen als Paris Photo gaan, maar dan ben je vaak een kapitaal kwijt aan één losse foto en dat vind ik minder interessant."

OPDRACHT

Een sprekend voorbeeld van de opdrachten die de collectie verstrekt, was de samenwerking met Museum De Lakenhal voor de viering van het Leids Ontzet in 2011. "In de collectie van De Lakenhal zat voor iedere eeuw een geschilderd historiestuk over de bevrijding van Leiden in de zestiende eeuw. Dat wilden ze voor deze eeuw ook laten maken, in het belangrijkste beeldmedium van nu: fotografie. Daarom namen ze ons in de arm en samen hebben we geld gezocht en de opdracht verstrekt aan Erwin Olaf. Hij maakte er een project van met hedendaagse Leidenaren, acteurs, en modellen, geënsceneerd in de brandhaard van het Ontzet: de Pieterskerk. De grote historiefoto hangt nu permanent in de vaste opstelling van de Lakenhal. Daarnaast maakte Olaf portretten en stillevens die werden tentoongesteld en nu in onze collectie zitten."

OP ZWART

Naast haar werk voor de collectie is Van den Heuvel voor een bestuurstermijn voorzitter van het Nederlands Fotogenootschap, een samenwerkingsnetwerk van collecties, presentatieplatforms en individuele professionals, zoals onderzoekers, curatoren en beeldredacteuren en op het gebied van fotografie. Samen buigen zij zich over het probleem van ontoegankelijke fotocollecties. "Om daarvoor een oplossing te bedenken, zijn we in gesprek met de Raad voor Cultuur, het ministerie van OCW en de landelijke fondsen. Tegenwoordig bestaat een fotocollectie niet als ze niet is gedigitaliseerd. Door de digitaliseringsachterstand is een groot gedeelte van de Nederlandse fotografische cultuur niet zichtbaar, met name uit de twintigste eeuw.

Een oplossing zou een zogenaamd tenancy-model kunnen zijn: een centrale dienstverlenende instelling die grootschalig gaat digitaliseren en collecties online plaatst, in samenwerking met de collectie beherende instellingen en instituten."

Een andere reden waarom foto's uit archieven niet zichtbaar zijn is de ingewikkelde situatie omtrent het auteursrecht. "In veel grote collecties heeft elke foto een volkomen andere, of een onbekende achtergrond en

© Erwin Olaf, Magdalena Moons (1541-1613)

Erwin Olaf, Magdalena Moons (1541-1613), heldin uit de Leids-Ontzetgeschiedenis, die volgens Olaf in de geschiedschrijving te onderbelicht was gebleven, uit de foto-opdracht en -serie Erwin Olaf: Leids beleg en ontzet (1574), 2011, inkjetprint, 80 x 60 cm, collectie Museum De Lakenhal/ Universitaire Bibliotheken Leiden, inv. Nr. PK-F-2011-0038.

herkomst. Van veel beelden is onduidelijk wie de rechten heeft of hoe een foto in de collectie terechtkwam. Het gaat daarbij om miljoenen foto's en het is onbegonnen werk om de erven daarvan te achterhalen. Daarom staan veel foto's op zwart in beeldbanken. Om die te ontsluiten is er grote behoefte aan andere regelgeving of afspraken."

GESCHIEDENIS

Gelukkig is veel van de collectie wel te zien, op uiteenlopende plekken. Zo komt er binnenkort in het Rijksmuseum een grote tentoonstelling van Ed van der Elsken, waar tientallen bruiklenen uit Leiden in zitten. "We zetten ook nog steeds het werk voort dat professor Van der Waal in 1953 begon: alle artistieke en technische wendingen van de fotografie representeren en verzamelen. Dat doen wij gericht door te selecteren uit wat ons wordt aangeboden en uit fotografisch onderzoek dat in samenwerking met ons wordt gedaan. Ook onderhouden wij nog steeds de grote collectie camera's, studio- en doka-toebehoren uit de geschiedenis van de fotografiepraktijk.
Van de vroege fotografie uit de negentiende en twintigste eeuw bieden wij een goed zichtbaar en geannoteerd overzicht, omdat het auteursrecht daarvan verlopen is. Verder hebben we veel foto's die met bijzondere procédés zijn gemaakt, zoals daguerreotypieën, kooldrukken en gomdrukken, door portretfotografen en negentiende- en vroeg-twintigste-eeuwse picturalisten. Ook is er een indrukwekkende collectie met de nadruk op Zuid- en Zuidoost-Aziatische fotografie met een eigen conservator, collega Anouk Mansfeld. In de tweede helft van de twintigste eeuw was Leiden dé plek waar je heen verwezen werd, als je, na het overlijden van je grootouders, op zolder bijzondere familiefotografie met daguerreotypieën vond." □

© Karijn Kakebeeke

Thuis voelen in Amsterdam Nieuw-West

KARIJN KAKEBEEKE

Zeven jaar geleden verhuisde fotografe en cultureel antropologe Karijn Kakebeeke naar Amsterdam Nieuw-West, een wijk die ze langzaam leerde kennen van buiten én van binnen. In haar fotoboek Onder de daken van Nieuw West onderzoekt ze wat het betekent om je ergens thuis te voelen. In een buurt waar vele nationaliteiten samenkomen, verkent ze via zes gezinnen hoe mensen hun eigen gevoel van thuis vormgeven. Met haar ‘vloeibare thuisgevoel’ kijkt Kakebeeke naar wat zich in de verschillende huiskamers afspeelt en legt ze kleine, betekenisvolle momenten vast, zoals krioelende kinderen in een georganiseerd huishouden of onder een dekentje liggen op de bank.

NAOMI HEIDINGA

© Karijn Kakebeeke

© Karijn Kakebeeke

Karijn Kakebeeke (1974) verbindt in haar werk vaak het persoonlijke verhaal van het individu met grote, politieke thema's. Ze is oprichter van de stichting Picture Bridge Foundation, die fotografie inzet om sociale cohesie te vergroten. www.karijnkakebeeke.com / www.picturebridgefoundation.nl

> “Het belang van je thuisvoelen wordt vaak onderschat, ook door overheden.

Je ergens thuisvoelen: het is een onderwerp dat Kakebeeke al lange tijd bezighoudt. Het thuisgevoel is voor haar ‘vloeibaar’: ze weet dat ze zich relatief makkelijk thuis voelt in internationale omgevingen, waar Engels wordt gesproken en verschillen vanzelfsprekend zijn. Tegelijk ontbreekt er, doordat ze op zoveel plekken heeft gewoond, altijd een klein stukje. Alsof thuis nooit helemaal vastligt, maar zich steeds opnieuw vormt. Als kind groeide ze op op verschillende plekken en verhuisde ze regelmatig. Ze weet hoe het is om van buitenstaander langzaam een ‘binnenstaander’ te worden, en hoe je je een nieuwe omgeving eigen maakt. In Amsterdam Nieuw-West ervoer ze dat proces opnieuw. Op sommige plekken voelde ze zich duidelijk anders, in de minderheid, bijvoorbeeld op Plein ’40-’45. “Niet alleen zie ik er anders uit, ik spreek de taal ook niet altijd,” merkte ze. In sommige winkels wordt nauwelijks Nederlands gesproken. Het bracht haar tot een fundamentele vraag: hoe is dat voor anderen? En wanneer voel je je eigenlijk thuis? Heb je mensen nodig die op je lijken om dat gevoel te ervaren?

Niet alleen andere talen en culturen vielen haar op in Nieuw-West. Dat geldt ook voor de manier waarop inwoners hun woning eigen maken. Het is een veelheid aan voordeuren, aanbouwen en overkappingen, net alsof er geen welstandsregels gelden, maar iedereen zijn eigen ‘paleisje’ bouwt. Die ogenschijnlijke rommeligheid vertelt iets over de mensen die er wonen en roept de vraag op of juist dát bijdraagt aan een gevoel van thuis.

ONGRIJPBAAR

De deelnemers voor haar project vond ze via oproepjes in buurtapps en op Facebook, en via-via in de wijk. Uiteindelijk koos ze zes gezinnen en individuen die samen een afspiegeling vormen van de grootste bevolkingsgroepen in Nieuw-West. Vooraf verdiepte ze zich uitgebreid in literatuur over thuisgevoel, op basis waarvan ze haar vragen opstelde. “Ik wilde echt begrijpen waar dat gevoel voor hen in zit.” Samen met de deelnemers bepaalde ze vervolgens welke momenten de moeite waard waren om vast te leggen.

Maar hoe vat je het thuisgevoel samen? “Iedereen begrijpt wat je met thuisgevoel bedoelt, maar tegelijkertijd is het heel ongrijpbaar.” In de ontmoetingen die volgden, vielen juist de kleine, concrete momenten op. Zo sprak Kakebeeke een man die actief is in de wijk en overal bij betrokken lijkt, maar thuis vooral rust zoekt: twee leren fauteuils staan al 25 jaar in de kamer, waarvan er één nauwelijks wordt gebruikt, omdat hij zelf het liefst onder een dekentje op de bank kruipt. In een ander gezin draait alles om een goed georganiseerde drukte, met vijf kinderen die door het huis bewegen; een vorm van ‘georganiseerde chaos’ die juist het thuisgevoel versterkt.

Er zijn ook schrijnendere verhalen. Een politiek vluchteling vindt houvast in zijn culturele en religieuze gebruiken, maar leeft vrij geïsoleerd: voor hem zit het thuisgevoel vooral binnenshuis. Veiligheid is er wel, verbinding nauwelijks, terwijl dat in zijn thuisland juist andersom was. En een vrouw die in de wijk is geboren, zag haar gevoel van thuis kantelen na de aanslagen van 9/11. Kakebeeke merkt hoe zulke wereldgebeurtenissen doorwerken in de buurt en in hoe mensen met elkaar omgaan. De samenleving verhardt, waardoor mensen meer naar binnen keren.

GESCHIEDENIS

Ze zag veel mooie momenten, zoals van Saskia en Kees, die al jaren in Amsterdam Nieuw-West wonen. Saskia is er geboren, werkte er als juf en zag zo de geschiedenis van de wijk zich voor haar ogen voltrekken. Ze hebben een hecht netwerk in de wijk. Samen organiseren ze elke twee weken een dansmiddag in de eetzaal van het verzorgingstehuis achter hun woning. “Het ontroerde me om te zien hoe zij het leven vieren,” zegt Kakebeeke. Het thuisgevoel van Saskia krijgt een extra lading wanneer je haar persoonlijke geschiedenis kent. Met haar Joodse achtergrond en het verlies dat haar familie trof tijdens de Tweede Wereldoorlog, was een vanzelfsprekend gevoel van thuis lange tijd geen gegeven. Juist daarom is het voor haar bijzonder om die geborgenheid nu wél te ervaren. Voor Kakebeeke onderstreept dat hoe gelaagd en kwetsbaar het idee van thuis kan zijn.

ZEGGENSCHAP

Die gelaagdheid sluit aan bij wat haar als maker drijft: een blijvende nieuwsgierigheid naar anderen. Voor Kakebeeke zit de verwondering in haar werk in het willen begrijpen van de ander. “Ik ben altijd nieuwsgierig naar wat mensen beweegt, wie ze zijn, wat ze doen en waarom.” Waar ze eerder vooral registreerde wat ze zag, begon dat steeds meer te wringen. “Je kunt nooit overal bij, het blijft mijn blik op wat er gebeurt.” Daarom gaf ze in eerdere projecten al vaker de camera uit handen. In dit project koos ze voor een tussenweg: ze bleef zelf fotograferen, maar betrok de deelnemers nadrukkelijk bij het proces. Na het selecteren van de beelden, legde ze deze opnieuw voor aan de deelnemers. Niet alle foto’s haalden zo het boek en deze zeggenschap is voor haar gevoel essentieel. “Dit is geen journalistiek project. Ik wil niet over de grenzen van mijn deelnemers heen gaan.”

VEILIGHEID

Na alle gesprekken ziet Kakebeeke veel overeenkomsten. Thuisgevoel blijkt in de kern vaak te draaien om veiligheid. Soms heel concreet, zoals bij een vluchteling, maar net zo goed in meer alledaagse zin: de ruimte om jezelf te zijn. Om te zingen, te dansen of simpelweg onder een dekentje op de bank te liggen. Spullen spelen daarbij wel een rol, maar zijn zelden doorslaggevend. Belangrijker is het gevoel van verbondenheid: contact met anderen, ook met mensen die anders denken of leven. Juist in een samenleving die verhardt, ziet Kakebeeke hoe essentieel dat is: zonder die verbinding trekken mensen zich steeds verder terug in hun eigen wereld. Voor haar is dit onderwerp daarmee nog lang niet uitgeput. “Het belang van je thuisvoelen wordt vaak onderschat, ook door overheden,” zegt ze. “Als mensen zich echt geworteld voelen in hun wijk, heeft dat invloed op hoe ze samenleven.” □

TIPA 2026: de beste apparatuur voor de creatieve fotograaf

De Technical Image Press Association (TIPA) maakt met trots de winnaars bekend van de TIPA World Awards 2026, waarmee de beste foto- en beeldverwerkingsproducten van het jaar worden bekroond. De prijzen zijn een eerbetoon aan uitmuntendheid op het gebied van technologie, ontwerp en gebruikerservaring in de professionele, liefhebbers- en consumentenmarkt. In Pf tonen we de beste apparatuur voor de creatieve en professionele fotograaf.

De winnaars zijn geselecteerd tijdens de jaarlijkse Algemene Vergadering van TIPA, waar vertegenwoordigers van toonaangevende beeldverwerkingspublicaties wereldwijd hun stem uitbrachten in 40 categorieën, waaronder camera's, lenzen, software, accessoires en uitvoeroplossingen.

De selectie voor 2026 weerspiegelt een sector die wordt gekenmerkt door gerichte innovatie en voortdurende verfijning. Fabrikanten breiden hun productlijnen uit met krachtigere beeldverwerkingsprocessen, verbeterde hybride mogelijkheden en workflowgerichte oplossingen die inspelen op de veranderende behoeften van de hedendaagse contentmakers. Er is ook aanzienlijke vooruitgang geboekt op het gebied van sensortechnologie, beeldverwerking en autofocusprestaties. Tegelijkertijd ligt er steeds meer nadruk op design, draagbaarheid en de algehele gebruikerservaring, wat aantrekkelijk is voor een nieuwe generatie beeldmakers die zowel functionaliteit als integratie in hun levensstijl belangrijk vinden.

Thomas Gerwers, voorzitter van TIPA, verklaarde: "De TIPA World Awards weerspiegelen niet alleen uitmuntendheid op het gebied van beeldverwerkingsapparatuur, maar ook de dynamiek en de richting van een markt in ontwikkeling. De winnaars van 2026 laten zien hoe innovatie, gebruikersgericht ontwerp en technologische prestaties de toekomst van de beeldverwerking blijven bepalen. Wij feliciteren alle prijswinnaars van harte." □

BEST MEDIUM FORMAT CAMERA
THE HASSELBLAD X2D II 100C

Als het volgende hoofdstuk in de evolutie van de middenformaatfotografie combineert de X2D II buitengewone beeldkwaliteit met verfijnde bediening en moderne prestaties. De grote sensor met hoge resolutie levert verbluffende details, opmerkelijk dynamisch bereik en rijke kleurnauwkeurigheid. Geavanceerde in-body beeldstabilisatie stelt fotografen in staat om handheldbeelden met uitzonderlijke helderheid vast te leggen, terwijl de intuïtieve interface en het prachtig ontworpen ontwerp zorgen voor naadloze werking in het veld. Snelle interne opslag en verbeterde responsiviteit verbeteren de schietervaring verder. Ideaal voor landschaps-, mode- en kunstfotografie, biedt de X2D II een perfecte balans tussen precisietechniek, betrouwbaarheid en compromisloze beeldkwaliteit.

BEST RANGEFINDER-STYLE CAMERA
LEICA M EV1

De Leica M EV1 is een full-frame digitale systeemcamera die een belangrijke evolutie markeert in Leica's historische M-serie lijn. In tegenstelling tot eerdere modellen vervangt de EV1 de traditionele optische meetzoeker door een ingebouwde elektronische zoeker, waardoor fotografen realtime belichtings- en scherpstellings-feedback krijgen. De camera beschikt over een 60,3-megapixel BSI CMOS-sensor, Leica's Maestro III beeldprocessor en 64 GB interne opslag. Het behoudt de compatibiliteit met Leica M-mount lenzen en introduceert moderne hulpmiddelen zoals focus assist en draadloze connectiviteit via de Leica FOTOS-app. De EV1 com-bineert klassiek Leica-ontwerp met hedendaagse digitale beeldvormingsmogelijk-heden en vormt een mijlpaal in de ontwikkeling van het M-systeem.

BEST PROFESSIONAL FIXED LENS CAMERA
SONY RX1R III

Deze compacte camera met professionele prestaties en specificaties is de derde editie van Sony's full-frame gamma vaste lens. Ontworpen voor professionele en enthousiaste fotografen, legt de camera de nadruk op draagbaarheid terwijl het een hoge beeldkwaliteit behoudt. Hij beschikt over een indrukwekkende 61-megapixel Exmor R CMOS-sensor en een ZEISS Sonnar T* 35mm f/2-lens, met andere verbeteringen waaronder geavanceerde autofocus met AI-gebaseer-de onderwerpherkenning, een BIONZ XR-beeldprocessor en 4K-video-opnamemogelijkheden. Het ondersteunt ook een step-crop-functie om beeldvorming met een brandpuntsafstand van 50 mm en 70 mm te bereiken. Al met al maken de compacte magnesiumlegering en de hoge resolutie elektronische zoeker het uitermate geschikt voor reis-, straat- en documentaire fotografie.

BEST FULL FRAME ADVANCED CAMERA
NIKON Z5II

Deze full-frame spiegelloze camera is ontworpen voor fotografen en hybride makers die op zoek zijn naar hoge beeldkwaliteit en geavanceerde autofocus-prestaties. Het beschikt over een 24,5-megapixel CMOS-sensor met backside-verlichting en de EXPEED 7 beeldverwerkingsmotor, wat snellere autofocus, verbeterde onderwerpdetectie en betere prestaties bij weinig licht mogelijk maakt. De camera beschikt over in-body beeldstabilisatie, 4K-video-opname en continue opnamesnelheden tot 30 frames per seconde. Het ondersteunt ook geavanceerde functies zoals deep-learning onderwerpdetectie en 3D-tracking autofocus. Al met al biedt de Z5II veel mogelijkheden op vlaggenschipniveau in een betaalbaarder instapmodel full-frame camerasysteem.

BEST FULL FRAME EXPERT CAMERA
SONY ALPHA 7 V

De Sony Alpha 7 V markeert een herdefiniëring van spiegelloze camera-uitmuntendheid en -mogelijkheden. Hij levert toonaangevende autofocus dankzij AI-onderwerpherkenning, uitzonderlijke full-frame beeldkwaliteit en robuuste videoprestaties in een compacte, weerbestendige carrosserie. Fotografen profiteren van verbeterde ergonomie, een zoeker met hoge resolutie en betrouwbare stabilisatie, die allemaal voldoen aan de vaak veeleisende eisen van veld- en studiowerk. Videoproductie wordt verbeterd door verfijnde codecs en geavanceerde kleurwetenschap, plus thermisch beheer voor lange opnames. Met responsieve besturing, uitstekende betrouwbaarheid en naadloze hybride capaciteit stelt de Alpha 7 V makers in staat sneller, slimmer en met vertrouwen te werken in alle genres – van portretten en wilde dieren tot documentaire en filmische verhalen – met een camera die voldoet aan en de professionele verwachtingen overtreft.

BEST APS-C CAMERA
FUJIFILM X-E5

Deze premium compacte, verwisselbare lens, meetzoeker-stijl APS-C spiegelloze camera is ontworpen voor fotografen die draagbaarheid zoeken zonder in te leveren op de beeldkwaliteit. De X-E5 levert beelden met hoge resolutie, sterke kleurweergave en geavanceerde autofocusmogelijkheden. Het retro-geïnspireerde ontwerp bevat handmatige knoppen voor sluitertijd en belichtingscompensatie, wat aantrekkelijk is voor fotografen die de voorkeur geven aan tactiele bediening. Hij heeft een sensor van 40,2MP en een AI-gestuurde AF, samen met 6,2K videomogelijkheden. Geschikt voor reis- en straatfotografie, integreert de camera moderne beeldtechnologie met de bekende filmsimulatiemodi van het bedrijf, waardoor gebruikers direct in de camera onderscheidende fotografische stijlen kunnen produceren.

BEST ADVANCED COMPACT CINEMA CAMERA
NIKON ZR

De Nikon ZR stelt hoge standaarden met zijn uitstekende innovatie, betrouwbaarheid en prestaties in professionele videoproductie. Het vertegenwoordigt een belangrijke vooruitgang in beeldvormingstechnologie en levert uitzonderlijke 6K-videoresolutie, 15+ stops dynamisch bereik in video en veelzijdigheid voor filmmakers en contentmakers. Het doordachte ontwerp, robuuste engineering en naadloze integratie van geavanceerde functies stellen gebruikers in staat om filmische beelden met precisie en vertrouwen vast te leggen. Met volledige controle over ISO, belichting en kleur in de nabewerking via het R3D NE RAW-formaat, ingebouwde beeldstabilisatie tot 7,5 stops en acceptatie van het brede scala aan Z-mount lenzen en aanpasbaarheid aan vele verschillende mounts, herdefinieert de ZR creatieve mogelijkheden en zet een nieuwe standaard voor videocameraprestaties in Visueel verhalen vertellen.

BEST HYBRID FULL FRAME CAMERA
CANON EOS R6 MARK III

Gericht op professionals en gevorderde liefhebbers, voegt de Mark III zich bij de nieuwe generatie “hybride” camera’s die zowel hoogwaardige stilstaande als video-opnames bieden. Deze full-frame camera beschikt over indrukwekkende opnamefuncties dankzij de 32,5MP sensor die tot 7K60p Open Gate-video en tot 40 fps stilstaande beelden aankan, samen met tot 8,5 stops beeldstabilisatie, een extra voordeel in zowel weinig licht als snelle actiebeelden. Gezien deze robuuste specificaties en de aangepaste bediening en het ontwerp, inclusief bestandsopslag op zowel CFexpress Type B- als SD-geheugenkaarten, spreekt de Mark III veel aan bij shooters die in een breed scala aan scenario’s werken.

BEST PROFESSIONAL CINEMA CAMERA
FUJIFILM GFX ETERNA 55

Deze professionele middenformaat-cinemacamera is ontworpen om uitzonderlijke beeldkwaliteit te leveren voor filmproductie. Gebouwd rond Fujifilms grootformaatsensor en gerenommeerde kleurenwetenschap, levert het een rijke tonale gradatie en een indrukwekkend dynamisch bereik die geschikt zijn voor bioscooprelease en streamingcontent. De camera ondersteunt opname in hoge resolutie, geavanceerde codecs en flexibele framerates, waardoor cameramensen creatieve controle hebben. Een modulair bodyontwerp maakt naadloze integratie mogelijk met professionele rigs, lenzen en monitoringssystemen. Betrouwbare thermische beheersing en solide bouwkwaliteit maken het geschikt voor veeleisende shoots. Door mediumformaat beeldvorming te combineren met moderne cinema-workflowtools, biedt de GFX Eterna 55 een krachtig platform voor next-generation cinematische verhalen.

BEST FULL FRAME STANDARD ZOOM LENS
NIKON NIKKOR Z 24–70MM F/2.8 S II

Deze nieuw ontworpen lens levert uitzonderlijke optische prestaties en professionele veelzijdigheid. Het interne zoomontwerp betaalt zich uit met verbeterde weersbestendigheid, terwijl een 11-bladige diafragma prachtige bokeh-effecten biedt, versterkt door de scherpstelafstand van 0,33 m op 70mm (0,24 m bij 24mm). De eerste Nikon zoom met Nikon's Silky Swift Voice Coil Motor, verbeteringen omvatten 5x snellere scherpstelopname en een 60% toename in scherpsteltracking. Al met al biedt de lens uitstekende scherpte, rand-tot-rand scherpte en prachtige achtergrondverdeling over het hele zoombereik. De robuuste, weerbestendige constructie, snelle en stille autofocus en de aanpasbare bedieningsring maken het even geschikt voor stilstaande fotografie als videoproductie.

BEST FULL FRAME TELEPHOTO ZOOM LENS
SONY FE 50–150MM F2 GM

De Sony FE 50–150mm F2 GM is bijzonder geschikt voor portret-, evenement- en sportfotografie, waarbij flexibiliteit en snelheid essentieel zijn. Deze professionele telezoomlens, ontworpen voor Sony's full-frame E-mount spiegelloze camera's, maakt deel uit van Sony's G Master-serie en levert hoge optische prestaties, snelle autofocus en hoogwaardige bouwkwaliteit. Het constante f/2 diafragma stelt fotografen in staat sterke onderwerpafstand en uitstekende prestaties bij weinig licht over het gehele zoombereik te bereiken. Geavanceerde optische elementen helpen vervorming en chromatische aberratie te minimaliseren, terwijl Sony's autofocusmotoren snelle en precieze scherpstelling bieden voor zowel stilstaande fotografie als videoproductie.

BEST TILT-SHIFT LENS
TTARTISAN TS 17MM F/4.0 ASPH

Deze ultrabrede tilt-shift lens is voornamelijk ontworpen voor architectuur-, landschaps- en interieurfotografie. Het kantel-shiftmechanisme stelt fotografen in staat het perspectief aan te passen en het scherpstelvlak te regelen, wat helpt bij het corrigeren van vervorming en convergerende verticale lijnen bij het fotograferen van gebouwen. De brandpuntsafstand van 17 mm biedt een breed gezichtsveld, waardoor het handig is voor het vastleggen van uitgestrekte scènes en krappe ruimtes. De lens heeft een asferisch optisch element om de scherpte te verbeteren en aberraties over het frame te verminderen. Gebouwd met een volledig handmatig ontwerp, legt het de nadruk op precisiebesturing en duurzaamheid. Al met al biedt de TTArtisan TS 17mm f/4.0 fotografen een gespecialiseerd maar betaalbaar hulpmiddel voor creatieve perspectievencontrole.

BESTE FULL-FRAME GROOTHOEKOBJECTIEF MET VASTE BRANDPUNTSAFSTAND SIGMA 35MM F1.2 DG II | ART

De huidige trend op het gebied van objectieven sluit aan bij de ontwikkelingen in het moderne cameradesign: kleinere, lichtere en responsievere producten. Dit snelle groothoekobjectief voor full-frame camera's is 30% lichter en 20% korter dan eerdere versies. Hij is ook uitgerust met een lineaire motor HLA (High-response Linear Actuator) die zorgt voor een snellere, stillere autofocus en focus breathing aanzienlijk onderdrukt, waardoor hij geschikter is voor videowerk dan zijn voorgangers, net als de "de-click"-optie voor diafragmawijzigingen. Een diafragma met 11 afgeronde lamellen is speciaal ontworpen om een vloeiend bokeh te leveren voor nog creatievere beeldinterpretaties.

BEST FULL FRAME SUPERZOOM LENS SIGMA 20–200MM F3.5-6.3 DG | CONTEMPORARY

De Sigma 20–200mm F3.5–6.3 DG | Contemporary biedt uitzonderlijke veelzijdigheid en praktische functionaliteit, met een indrukwekkend bereik van ultragroothoek tot telelens in een compact, lichtgewicht ontwerp. Genoemd als ideaal voor reizen, documentaires en alledaagse fotografie, stelt het fotografen in staat om uitgestrekte landschappen, dynamische straattaferelen en verre onderwerpen vast te leggen zonder van lenzen te wisselen. Opmerkelijk is dat de combinatie van betrouwbare optische prestaties en soepele zoomwerking geavanceerde fotografie toegankelijker maakt voor een breder publiek en fotografen in staat stelt volledige visuele verhalen te vertellen met één aanpasbaar hulpmiddel, allemaal tegen een aantrekkelijke prijs.

BEST MACRO LENS SONY FE 100MM F2.8 MACRO GM OSS

Erkend als een lens die uitmuntendheid in macro- en portretfotografie opnieuw definieert, levert deze f/2.8 maximale diafragmalens met G Master-niveau resolutie buitengewone scherpte, natuurlijke kleurweergave en prachtig gecontroleerde bokeh. Geavanceerde optiek en Nano AR-coating zorgen voor uitzonderlijke helderheid en contrast, zelfs onder uitdagende lichtomstandigheden. De snelle, precieze autofocus en robuuste, weerbestendige constructie maken het een betrouwbaar hulpmiddel voor zowel professionals in het veld als in de studio. Deze eerste GM-serie macro is volledig compatibel met Sony 1.4x en 2x teleconverters, en voegt bovendien een diafragmaring met een de-click-schakelaar toe, waardoor het ook een veelzijdig videooptiek is.

De welkome imperfecties van de edele procedés

Op fotografisch gebied heeft Hans de Kort de cirkel rondgemaakt. Hij heeft lang een grote, eigen studio in hartje Amsterdam gehad en modefotografie gedaan, eerst analoog en later digitaal, op hoog niveau. Nu is hij technisch terug waar de fotografie ooit begon. In zijn zelfontworpen daglichtstudio van 40 vierkante meter in Hilversum kan hij het licht regelen van tegenlicht – waar hij graag mee werkt – tot zacht noorderlicht. Hier houdt hij zich vooral bezig met zogenaamde opnametechnieken als tintype en printprocessen zoals platinum-palladium. Het is een zoektocht naar authenticiteit en de schoonheid van imperfectie.

JAN PAUL MIOULET

Als hij geen fotograaf was geworden, dan had hij graag historicus willen zijn, denkt De Kort. In zekere zin is hij dat nu ook. De Kort zit niet meer in de molen van opdrachtenwerk, maar voelt zich nu vrij om te doen wat hij wil. Voor hem is dat het maken van opnames en prints met oude technische camera's en antieke Petzval-objectieven op glas- en metaalplaten die hij zelf coat. Verder maakt hij analoge prints, zowel op het nog vrij reguliere barietpapier als op speciale papieren die hij eveneens zelf voorziet van een platinum-palladiumcoating voor prints die ultiem houdbaar zijn. De kennis die hij inmiddels heeft vergaard over het werken met oude processen is bijna encyclopedisch. Weet je waarom architecten in de negentiende eeuw die eerste foto's vaak niks vonden, vraagt De Kort? Omdat het opnamemateriaal enkel UV-gevoelig was, kwamen wolken niet op de opname en luchten dus heel wit en kaal werden. Daar weet De Kort aan toe te voegen dat dat later werd opgelost door met een extra, sterk onderbelicht negatief luchten toe te voegen. Ook toen deden fotografen dus al aan sky-replacement.

COLLODIUM

De Kort was er digitaal vroeg bij, door al in de jaren '90 volledig over te stappen op digitale fotografie: Ik zag al die mogelijkheden die het met zich meebracht. Al die mogelijkheden zorgden er wel voor dat zijn opdrachtgevers steeds meer perfectie gingen eisen, waardoor hij uiteindelijk meer achter de computer zat dan hij achter de camera stond. Terwijl perfectie helemaal niet bestaat, vindt De Kort. De omslag kwam in 2012, toen hij in aanraking kwam met de grootformaat Polaroids van Impossible Project. Dat was wat hij wilde gaan doen, besloot hij. Het herinnerde hem aan de vele opnames die hij tijdens zijn opleiding maakte op Polaroid 55, dat zowel een papieren positief als een printbaar negatief opleverde. Die negatieven hadden onregelmatige randen, die in de optiek van De Kort geen fouten zijn, maar een inherent onderdeel van het proces, dus een belangrijk deel van het karakter van het medium. De kwaliteit van het Impossible Project-materiaal vond hij echter niet goed genoeg en te instabiel. In een zoektocht naar een alternatief kwam hij bij het collodium proces terecht, dat met dezelfde apparatuur werkte en eenzelfde uitstraling opleverde. Collodium is een proces waarbij de emulsie nat op een plaat wordt opgebracht. Die moet worden belicht zolang de emulsie nog vochtig is en het beeld moet direct daarna worden ontwikkeld en gefixeerd. Goed belicht krijg je op een glasplaat dan een printbaar negatief, maar als je de opname heel dun belicht, dan lijkt het beeld op een zwarte ondergrond positief. Omdat het beeld kort na de opname al klaar is, vindt De Kort het functioneel ook een soort van Polaroid. Vandaar was de stap naar andere oude processen maar een kleine.

SCHOONHEID VAN IMPERFECTIE

Wat De Kort zo fascinerend vindt aan die oude processen, is dat het heel moeilijk is om ze perfect te krijgen. In de negentiende eeuw vonden mensen je een koekenbakker als er foutjes in het beeld zaten, omdat je de emulsie bijvoorbeeld niet goed genoeg had aangebracht. Gerenommeerde fotografen hadden soms tientallen mensen in dienst die zich de hele dag bezighielden met emulsies gieten en prints maken. De productie van dit soort beelden lag in die tijd zo hoog, en de ervaring met deze processen was zo groot, dat je die perfectie nooit meer kan halen, vindt hij, en dat is juist prima. Voor perfectie zijn er tegenwoordig genoeg andere technieken. Nu worden de foutjes die er in de beelden zitten juist gewaardeerd, zegt De Kort, omdat mensen dan zien dat het handwerk is, dat het echt is. De Kort moest na een lange commerciële carrière wel opnieuw leren om die imperfecties te omarmen, iets dat ze in Japan wabi-sabi noemen, de acceptatie van vergankelijkheid en imperfectie. In zijn werkwijze streeft hij nog altijd naar optimale beheersing van de verschillende processen, maar aanvaardt hij tegelijk dat perfectie per definitie een onbereikbaar doel is.

TINTYPE

De Kort beheerst inmiddels een aantal oude processen. Voor de opnames maakt hij bijvoorbeeld gebruik van een collodium-proces met een metaal- of glasplaatje als drager. Het proces is in 1852 door Frederick Scott-Archer ontwikkeld. Als je de opnames wat korter belicht, levert dat op een donkere ondergrond optisch een positief op dat je niet kan printen. Met een metalen drager heet het dan een tintype en die maakt de foto's heel stevig. Met een glasplaatje heet het een ambrotype. Deze waren in de tweede helft van

© Hans de Kort, Sunflowers Gone to Seed

de negentiende eeuw populair, omdat je de beelden goed met je mee kon nemen. Gebruik je glas als drager en belicht je normaal, dan levert dat een printbaar negatief op. Het voordeel van deze glasnegatieven is dat ze een veel scherper beeld opleveren dan de papieren negatieven die daarvoor gangbaar waren. Om de beeldtaal uit die tijd compleet te maken gebruikt hij op zijn grootformaatcamera's, tot 8x10 en 16x20 inch, klassieke Petzval-objectieven die hun eigen karakter aan de beelden toevoegen. Deze opnames kan hij direct printen.

PLATINUM-PALLADIUM

Een andere werkwijze, die hij toepast voor een speciaal project, is het digitaal fotograferen van negatieven, waarna hij het contrast in de computer aanpast en de beelden weer op negatief laat uitdraaien om ze vervolgens te printen op klassiek barietpapier, met zijn kenmerkende zwarting, structuur en zachte eiglans. De specialiteit van De Kort is de platinum-palladiumprint. Hiervoor print hij negatieven op een speciale, transparante folie. De folie is nodig omdat platina-palladiumprints in feite contactafdrukken zijn. Voor een beetje formaat print is dus ook eenzelfde formaat negatief nodig. Het gecoate papier en het negatief worden vlak gehouden op een grote vacuümkast en belicht met UV-led-licht. Het is een omslachtig en ook uitermate kostbaar proces, juist vanwege de gebruikte metalen. Het voordeel van de edele metalen platinum en palladium is dat ze niet oxideren en dat de prints dus zo goed als oneindig houdbaar zijn. Afdrukken op zilverbasis zijn dat niet, omdat zilver toch nog altijd gevoelig is voor warmte, vocht en zuurstof en dan aangetast wordt. Een ander voordeel is de grote toonschaal. De printtechniek ging teloor tijdens de Eerste Wereldoorlog, toen het gebruik van platinum voor printen verboden werd, omdat het metaal hard nodig was om munitie te maken. Mede dankzij Irving Penn, die zijn werk vanwege de lange houdbaarheid hierop af liet drukken, maakte de techniek een comeback. Vanwege de kosten en de beschikbaarheid van duidelijk goedkopere alternatieven, zal platinum-palladium nooit meer veelgebruikt gaan worden, maar wel altijd bijzonder blijven. □

Wie meer wil weten over het maken van tintypes en ambrotypes en platinum-palladium printen kan contact opnemen met Hans de Kort, voor een van zijn workshops. www.hansdekort.com

Firefly in Lightroom: meer mogelijkheden, maar mag het ook?

Adobe Firefly is al enige tijd de motor achter de AI-functies in Photoshop Lightroom Classic. Maar met de updates van begin 2026 is die integratie aanzienlijk dieper geworden. Niet alleen objecten verwijderen, maar ook prompt-gestuurd bewerken en zelfs video genereren vanuit een stilstaande foto. Wanneer gebruik je het en wanneer moet je het als fotograaf niet gebruiken?

HANS FREDERIKS

Deze aflevering over de diepere integratie van Firefly, Adobe's AI, was al bijna af toen ik in de *NRC* het artikel van vrijdag 17 april las over hoe het misging met de foto's uit Iran die persbureau ANP uiteindelijk verwijderde. Het artikel ging over foto's die door AI waren aangepast. Onscherpe gezichten op de achtergrond van gesluierde vrouwen waren scherper vergeleken met de oorspronkelijke foto. Voor persfoto's een doodzonde. Helderheid, contrast en kleurbalans aanpassen, dat is oké, maar voor de rest moet je van de foto afblijven.

RUISREDUCTIE

Neem bijvoorbeeld ruisreductie. Dat deed je altijd door handmatig aan de schuifregelaars te trekken. Voor persfotografie was dat beperkt toegestaan. Dat kan nog steeds op die manier, maar boven in het Details-venster in Lightroom Classic staat inmiddels Ruisverminderen, en dat werkt met AI. De AI gaat aan het werk met het ruisvrij maken van de foto en kijk eens hoe mooi het de details naar boven haalt. De foto ziet er prima opgeknapt uit, maar waar haalt Firefly die details vandaan? Een onduidelijke bril wordt ineens een scherpere bril: dit is niet de ruisonderdrukking die je mag gebruiken voor een persfoto. Maar toch is die AI-ruisonderdrukking een prachtig stuk gereedschap. Foto's op hoge ISO geschoten, knappen er vaak flink van op.

GENERATIEF VERWIJDEREN

Adobe gaat rustig door met het uitbreiden en verbeteren van de AI-functies in Lightroom. De bekendste toepassing van Firefly in Lightroom Classic is Generatief verwijderen. Je vindt het in de module Ontwikkelen, onder het gereedschap Verwijderen. Selecteer een ongewenst element – een lantaarnpaal, een toevallige voorbijganger, een auto in de achtergrond – en Firefly vult de lege plek in op basis van de rest van de foto. Lightroom biedt drie variaties waaruit je kunt kiezen. Dat is handig, want de eerste optie is niet altijd de beste. De resultaten zijn, zeker op niet te complexe achtergronden zoals lucht, gras of water, verrassend goed. Op drukke, gedetailleerde achtergronden is wat meer geduld nodig, en soms is geen van de drie variaties overtuigend. Werkte generatief verwijderen in eerste instantie vaak onvoorspelbaar, inmiddels is het steeds beter geworden.

RECHTSTREEKS IN FIREFLY

Nieuw in Lightroom 2026 is de mogelijkheid om een foto rechtstreeks naar de Firefly-werkomgeving te sturen. Dat doe je via een rechtermuisklik op de foto, waarna je kiest voor Genereren met Firefly. Je kunt kiezen uit Foto bewerken, Video genereren van een foto en het maken van een moodboard. Firefly opent vervolgens in de browser, met de gekozen foto als uitgangspunt.
Wat je daar kunt, gaat verder dan wat Lightroom zelf biedt. Met tekstbeschrijvingen, prompts, kun je specifieke aanpassingen laten doen. Denk aan het veranderen van kleding, het toevoegen van nieuwe elementen aan een compositie, of het aanpassen van de sfeer van een scène. Dat is andere koek dan het maken van een foto. Of je dat wilt, ligt aan het soort fotografie dat je maakt.
Datzelfde geldt voor de mogelijkheid om van een stilstaande foto een korte AI-videoclip te maken. Firefly simuleert daarin beweging op basis van de beeldinhoud. Een kustfoto waarbij de golven bewegen, een portret waarbij haar licht beweegt in de wind. Het is een functie die dichter bij contentcreatie voor reclameuitingen of sociale media zit dan bij fotografie.
Adobe rekent voor het gebruik van Firefly met een systeem van generatieve credits:

© Hans Frederiks

Drie versies van een foto die ik had genomen op ISO 8000 met een Nikon D700, ingezoomd tot 300%. Versie 1 is de foto zonder ruisonderdrukking. Versie 2 is met de ‘traditionele’, handmatige ruisonderdrukking in Lightroom Classic. Versie 3 is ‘ontruisd’ met de AI-ruisonderdrukking van DeepPrime van DxO, waarbij er wel detaillering is bijverzonnen.

een maandelijks tegoed per abonnement. Hoe dat precies werkt in combinatie met Lightroom Classic is niet altijd even helder. Dat is misschien iets voor een volgend artikel: wat gaat het allemaal kosten en wat zijn de alternatieven?

WAT MAG WEL, WAT MAG NIET?

Firefly biedt mooie mogelijkheden voor creatieve fotografie. Voor persfotografie is het gevaarlijk en in een groot deel van de mogelijkheden verboden. Hierbij een opsomming van wat wel en niet mag voor het bewerken van een persfoto:

- Lichte Ruisonderdrukking: OK. Het corrigeert een tekortkoming van de sensor zonder de inhoud te wijzigen.
- Belichting, Contrast en Kleur: OK. Dit valt onder de standaard doka-bewerkingen (doordrukken en tegenhouden).
- Uitsnijden (Crop): OK. Het kaderen van je onderwerp is een fundamenteel recht van de fotograaf.
- Generative Remove: NIET OK. Firefly of Topaz ‘verzint’ de pixels achter het verwijderde object. Dit is manipulatie.
- AI-Verscherping (Topaz/Firefly): RISICO Als de AI details toevoegt (zoals pupillen of huidtextuur) die er niet waren, is het niet toegestaan.
- Generatief Uitbreiden: NIET OK Het toevoegen van een stuk lucht of omgeving die de camera niet zag is niet toegestaan.
- Prompt-gestuurd bewerken: NIET OK Zodra je tekst gebruikt om elementen te veranderen, verlaat je de fotografie.

CREATIEVE FOTOGRAFIE

Voor creatieve fotografie is AI in Lightroom en Photoshop een zeer bijzonder handig gereedschap. Hoeveel tijd kostte het ‘vroeger’ niet om een onderwerp los te maken van de achtergrond of een portret met veel haar vrijstaand te maken? Daar kon je uren mee bezig zijn en dan nog was je vaak niet tevreden over het resultaat. Nu kan het met één vraag, een muisklik en Firefly doet het ergens in de Adobe-cloud. Voor al deze generatieve functies is een actieve internetverbinding nodig. De berekeningen vinden plaats op de servers van Adobe, niet op je eigen computer. Dat betekent ook dat je foto’s, of in ieder geval een versie daarvan, naar Adobe worden gestuurd voor verwerking. Dat is voor sommige fotografen een drempel, zeker als het om gevoelig beeldmateriaal gaat. Adobe stelt dat de beelden niet worden gebruikt voor het trainen van AI-modellen, maar het is een punt dat je als gebruiker bewust mee moet nemen in je workflow. Daarbij moeten we Adobe maar op zijn blauwe ogen vertrouwen. En nu het toch over vertrouwen gaat: door die AI-manipulaties vertrouwen steeds minder mensen de foto’s die ze in de krant zien. □

De World Press Photo 2026 toont de intieme dimensie van de menselijke ervaring

De World Press Photo brengt door de keuze van regionale winnaars het publiek in contact met lokale verhalen die vaak niet het grote nieuws halen. Wij plaatsen een selectie van enkele pregnante foto's van fotojournalisten en documentaire fotografen uit de hele wereld, die bij elkaar het wrange, maar ook krachtige verhaal vertellen van de wereld in onrust en crisis. Het regionale wedstrijdmodel stimuleert een grotere diversiteit aan verhalen en vertellers uit de hele wereld. Tijdens de bekendmaking van de prijzen hield de directeur van de WPP, Joumana El Zein Khoury, een gloedvolle voordracht over de fotografie als getuigenis en over de intenties van de fotografen.

JOUMANA EL ZEIN KHOURY

Sinds ik uitvoerend directeur van World Press Photo ben geworden, heb ik elk jaar een stil ritueel ontwikkeld. De fotografen dienen hun werk in december en januari in. De jury beraadt zich in januari en februari. En ergens in die periode begin ik me te herinneren: wat is er vorig jaar gebeurd? Welke gebeurtenissen, welke beelden, welke gezichten zullen in de selectie naar voren komen? Dit jaar deed die oefening me verstommen. Want toen ik probeerde me te herinneren wat er in 2025 was gebeurd, schrok ik. Geschokt door hoeveel er was gebeurd. Door hoe meedogenloos de wereld was geweest. Door hoeveel er was verschoven, gebroken of verloren gegaan – en hoe weinig tijd we hadden gekregen om op adem te komen tussen de ene crisis en de volgende. En ik zal eerlijk zijn: dat maakte me uitgeput. Dus ik was oprecht nieuwsgierig – en een beetje bezorgd – om te zien wat deze jury zou doen. Wat kiest een groep professionals, met totaal verschillende achtergronden en uit verschillende delen van de wereld, als het jaar zelf zo overweldigend is geweest? Het resultaat was niet wat ik had verwacht. Het was een lappendeken. Een lappendeken van al het goede, het slechte en het lelijke in onze wereld.
Het toont de hongersnood in Gaza – en het bewijs dat er in China nog steeds panda's in het wild leven. Het toont een vrouw die na een aanval in shock voor haar huis in Oekraïne zit – en een robot die in een bejaardentehuis wordt ingezet om eenzame bewoners gezelschap te houden. Het toont de gruwelen van de oorlog in Soedan – en vrouwen in Marokko die eeuwenoude taboes doorbreken door mee te rijden in de Tbourida. En het toont het hartverscheurende moment waarop dochters door ICE bij hun vader worden weggehaald in een rechtbank in New York – naast een portret van buitengewone waardigheid: Doña Paulina Ixpata Alvarado, een Achí-vrouw, staande voor een rechtbank in Guatemala-Stad nadat drie voormalige patrouilleurs van de civiele verdediging schuldig waren bevonden aan verkrachting en misdaden tegen de menselijkheid – veertig jaar later.
De voorzitter van onze wereldwijde jury verwoordde het prachtig, en ik wil haar woorden delen: "Wat ons als jury raakte, was de buitengewone breedte en diepgang van wat we zagen. Verhalen uit elke regio, in elk register: traditionele fotojournalistiek naast lyrisch werk; grootschalige documentaire projecten naast intieme, jarenlange studies van één enkele gemeenschap. Verhalen over breuken en verlies, maar ook over veerkracht, waardigheid en hoop. Fotojournalistiek gaat niet alleen over het laatste nieuws. Het gaat ook over het belichten van de stillere, meer intieme dimensies van de menselijke ervaring."
Toen ik dat las, viel er bij mij iets op zijn plaats. Want dit is wat ik geloof. Foto's zijn geen bewijs. Ze zijn getuigenis. Getuigenis

© Victor J. Blue, for The New York Times Magazine

Doña Paulina Ixpatá Alvarado staat samen met andere Achi-vrouwen voor een rechtbank in Guatemala-Stad. Die middag werden drie voormalige leden van de burgerbeschermingspatrouille schuldig bevonden aan verkrachting en misdaden tegen de menselijkheid en veroordeeld tot elk 40 jaar gevangenisstraf. Guatemala-Stad, Guatemala, 30 mei 2025

© Chantal Pinzi, Panos Pictures

Een foto van de groep van Bouchra Nabata. Haar vastberadenheid als een van de eerste vrouwelijke ruiters van Tbourida heeft de weg geëffend voor de zeven volledig vrouwelijke groepen die er vandaag de dag zijn. Rabat, Marokko, 13 augustus 2025.

– want achter elke foto die je vandaag te zien krijgt, staan mensen. Mensen met integriteit, die het werk maken, verspreiden, beoordelen, van een bijschrift voorzien, controleren, in context plaatsen en met buitengewone zorg de wereld in sturen. En dankzij die mensen kom ik uit dit proces niet depressief of gedemotiveerd, maar met hernieuwde hoop. Hoop in mensen. In hun menselijkheid. In de toewijding, de zorg en de onverschrokkenheid die in het maken van deze beelden zitten. Vooral nu. Vooral op een moment waarop onzekerheid het kenmerkende woord van onze tijd is geworden – vanwege AI, vanwege polarisatie, vanwege desinformatie, vanwege de niet-aflatende druk op de pers.
Op dat moment schuilt er ware schoonheid in het besef dat hoop ook van mensen komt. Je zou kunnen zeggen: je zit in een bubbel. En misschien is dat wel zo. Maar wat ik zie – vanuit mijn perspectief – is dat er overal ter wereld veel van zulke bubbels zijn. Ze zijn misschien stiller. Subtieler. Minder agressief. Maar ze hebben meer uithoudingsvermogen en een langere visie. En ze hebben iets essentieels gemeen: een vastberadenheid. Een intentie om te informeren. Om getuige te zijn. Om de waarheid te brengen. Om een beetje licht te brengen door de scheidingsmuren heen. De selectie van de World Press Photo-wedstrijd van dit jaar belichaamt die intentie op elk niveau. Intentie om technische uitmuntendheid zonder compromissen hoog te houden. Intentie om mensen en gemeenschappen met waardigheid en menselijkheid weer te geven. Intentie om een diversiteit aan visuele stijlen en stemmen uit verschillende regio's te omarmen. Intentie om het gewicht van moeilijke verhalen in evenwicht te brengen met beelden van veerkracht en hoop.
Dus als je naar deze foto's kijkt, doe dat dan alstublieft met aandacht. Denk na over de bedoeling van de fotograaf. Kijk hoe de beelden uit verschillende lagen bestaan, hoe ze emotioneel zijn, hoe ze de afstand tussen de persoon in beeld en jou, de kijker, doen verdwijnen. Dit zijn niet alleen beelden van wanhoop. Het zijn beelden van veerkracht. Ze laten ons niet alleen zien wat de mensheid doorstaat, maar ook hoe de mensheid volhardt. □

© Tadeo Bourbon, for Revista Mu

De politie neemt pater Jorge ‘Chueco’ Romero in hechtenis tijdens een protest van gepensioneerden. Leden van de geestelijke beweging ‘Opción por los Pobres’ (Keuze voor de armen) hebben zich aangesloten bij de wekelijkse demonstraties tegen de bevriezing van pensioenen en bezuinigingen op essentiële medische zorg. Buenos Aires, Argentinië, 14 mei 2025.

© Abdulmonam Eassa, for Le Monde

Een groep soldaten loopt door een verwoeste markt in de op één na dichtstbevolkte stad van Soedan, waar sinds april 2023 voortdurend wordt gevochten. Omdurman, Soedan, 25 oktober 2024.

© Ihsaan Haffejee, for GroundUp

Jonge dansers van de Joburg Ballet School achter de schermen in het Soweto Theatre tijdens hun eindejaarsvoorstelling. Soweto, Zuid-Afrika, 7 december 2025.

© Matthew Abbott, Oculi, for The New York Times

Eddie Sua, die al twee jaar verlamd is, zit opgesloten in een hut die bij vloed onder water komt te staan. Hij merkt op dat de gemeenschap zonder voedsel en inkomsten uit dolfijnentanden zou verhongeren. Dorp Fanalei, eiland Fanalei, 16 februari 2025.

© Elise Blanchard, for Time

Gulshaman gaat op bezoek bij Fatemah, wier dochter Yasmin de dag ervoor is geboren. Waras, district Shahristan, provincie Daikundi, Afghanistan, 27 juli 2025.

© Aaron Favila, Associated Press

Bruid Jamaica Aguilar maakt zich klaar om de ondergelopen Barasoain-kerk binnen te gaan voor haar bruiloft. De Barasoain-kerk, een nationaal monument, ligt in een regio waar bijna 75% van de bevolking het risico loopt op overstromingen. Malolos, provincie Bulacan, Filippijnen, 22 juli 2025.

© Ever Andrés Mercado Puentes

Eider Calimeño is een van de 33 mannen die de rol van Matachín vervullen: zij die zich ertoe verbinden deel te nemen aan de Manacillos. Deze taak wordt overgenomen van naaste mannelijke familieleden en dient ter ere van overleden of ontheemde voorouders. Juntas, Buenaventura, Colombia, 29 maart 2024.

© © William Keo, La Bibliothèque Nationale de France, Die Zeit

Mehdi, van Algerijnse afkomst en afkomstig uit de woonwijk Les Bosquets in Montfermeil, neemt deel aan een straatgevecht dat wordt georganiseerd door CanalPourss, een lokaal initiatief dat boksen inzet om geweld terug te dringen. Marseille, Frankrijk, 27 juli 2024.

© Brais Lorenzo, EFE, Revista 5W, El País

Een man bestrijdt een bosbrand met een tak in Cualedro. Wanneer de middelen schaars zijn, gebruiken de bewoners alles wat voorhanden is om de vlammen te blussen, zoals takken, landbouwwerktuigen en waterslangen. Ourense, Galicië, Spanje, 15 augustus 2025.

© Sanna Sjöswärd, for Corren

Engla Louise's 'bedballet' – bewegingen die liggend worden uitgevoerd – houdt haar band met de dans levend. Elke dag op een vast tijdstip kijkt ze naar ballet op haar iPad. Linköping, Zweden, 22 december 2025.

© César Rodríguez, Norwegian Red Cross, SNCA, The New York Times

Antonio Mayoral en Guadalupe Cobos poseren voor een foto bij hen thuis. Zij behoren tot de laatste bewoners van El Bosque. Meer dan 60 gezinnen zijn al naar het binnenland verhuisd, waardoor ze geen toegang meer hebben tot de zee en hun traditionele bestaan als vissers kwijt zijn geraakt. El Bosque, Tabasco, Mexico, 13 december 2024.

Pf FOTOGRAFIE MAGAZINE
Jaargang 43

REDACTIE (niet voor abonnementen)
Pf Fotografie Magazine
Postbus 595
3700 AN Zeist
T : + 31(0)30-69 20677
E : redactie@pf.nl
W : www.pf.nl

HOOFDREDACTEUR
Ton Hendriks
E: thendriks@virtumedia.nl

EINDREDACTIE
Ton Hendriks

REDACTIEMEDEWERKERS
Diana Bokje, Edo Dijksterhuis, Hans Frederiks, Naomi Heidinga, Claire Hoogakker, Jan Paul Mioulet, Madeleine Rood, Robert Theunissen, Martien Versteegh, Jan Dirk van der Burg, Aya Musa, Marc Prüst, Harm Boon

WEBREDACTIE
Sanne Simons
E: ssimons@virtumedia.nl

MARKETING
Valerie de Kok
T: +31 631768828
E: vdekok@virtumedia.nl
Rob van der Linden
T : +31(0)30-3031295
E : rvanderlinden@virtumedia.nl

SALES
Ray Aronds
T : +31(0)30-3072248
E: raronds@virtumedia.nl
W : www.pf.nl/adverteren

TRAFFIC
Virtùmedia
E: traffic@virtumedia.nl

VOOR VRAGEN OVER ABONNEMENTEN
SP Abonneeservice
T: +31 (0)88 1102067
E: Pffotografie@spabonneeservice.nl

ABONNEMENTEN
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan. Opzegging dient telefonisch, schriftelijk of per mail, minimaal twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode te geschieden. Abonnementsgeld dient vooruit te worden betaald. Voor betaling per factuur rekenen wij een toeslag van € 4,45. Uw abonnement wordt steeds stilzwijgend met een jaar verlengd. Virtùmedia legt van abonnees gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst. Deze gegevens kunnen gebruikt worden om u te informeren over relevante diensten en producten.

ABONNEMENTSPRIJZEN
Voor actuele abonnementsprijzen kunt u terecht op abonnement.pf.nl.

VERSCHIJNINGSFREQUENTIE
8 keer per jaar

ONTWERP
daily creative agency | Frank de Both

GRAFISCHE VORMGEVING
daily creative agency | Isa Keuning

DRUK
Veldhuis Media BV, Meppel

© COPYRIGHT 2026 VIRTÙMEDIA
Leveringsvoorwaarden: www.virtumedia.nl

REPRODUCTIE
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of overgenomen in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteurs verklaren dat dit blad op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld, evenwel kunnen uitgever en auteurs op geen enkele wijze instaan voor de juistheid en/of volledigheid van de informatie. Uitgever en auteurs aanvaarden dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie. Gebruikers van dit blad wordt met nadruk aangeraden deze informatie niet geïsoleerd te gebruiken, maar af te gaan op hun professionele kennis en ervaring en de te gebruiken informatie te controleren.

UITGEVER
Pepijn Dobbelaer

UITGAVE VAN
Virtùmedia B.V.
Postbus 595
3700 AN Zeist
+ 31 (0) 30 6920 677
info@virtumedia.nl
www.virtumedia.nl

LOSSE NUMMERS
www.pf.nl/shop

ISSN 0168-9991

DuPho. Dutch Professional Photographers
TIPA TECHNICAL IMAGE PRESS ASSOCIATION
FSC www.fsc.org MIX Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer FSC® C092667
virtùmedia

WAR STORIES
UKRAINE UP CLOSE

Waar is de menselijkheid in alle chaos? Zilveren Camera-winnaar Eddy van Wessel onderzoekt wat totale verwoesting met de lokale bevolking doet. Hier zie je verhalen die anders verborgen zouden blijven en krijg je een beeld van de gevolgen. Dichtbij, rauw en intens, maar ook vol kracht en hoop van het Oekraïense volk. Nu in het Nationaal Militair Museum.

TICKETS: NMM.nl/warstories

EDDY VAN WESSEL
T/M 30 AUGUSTUS 2026

NATIONAAL MILITAIR MUSEUM SOESTERBERG

fonds · het cultuurfonds · mondriaan fonds · kfhein fonds · VSBfonds, iedereen doet mee

SIGMA

THE BF CAMERA

Radically simple, deceptively
powerful. The system camera redefined.
Made in Aizu, Japan.